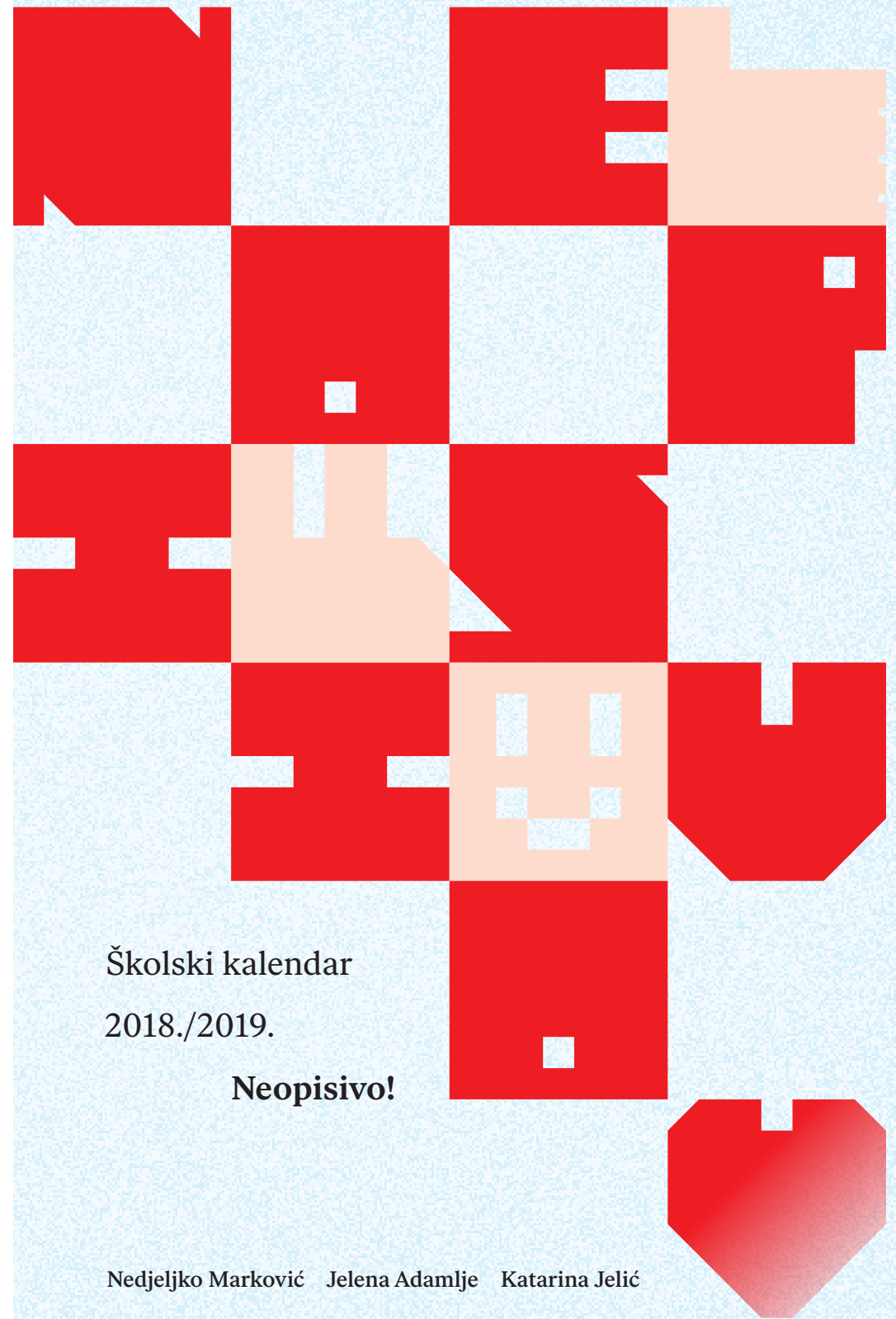

Školski kalendar
2018./2019.

Neopisivo!

Nedjeljko Marković Jelena Adamlje Katarina Jelić

Školski kalendar 2018./2019.

Neopisivo!

Nakladnik

Pragma, Teslina 13, 10 000 Zagreb
OIB 93604401369
www.udruga-pragma.hr
pragma@udruga-pragma.hr
Društvene mreže:
Facebook: www.facebook.com/udrugapragma
Instagram
Twitter: udrugapragma

Za nakladnika

Nedjeljko Marković, predsjednik

Autori

Nedjeljko Marković, dipl. socijalni radnik
Jelena Adamlje, mag. socijalne pedagogije
Katarina Jelić, mag. psihologije

Recenzenti

Alma Rovis Brandić, mag. socijalne pedagogije
mr. sc. Roberta Brusić Pavičić

Dizajn

Narcisa Vukojević, dipl. dizajnerica

Lektura

Jelena Gazivoda, mag. croat., mag. comm.

Tisak

Kerschoffset d.o.o. Zagreb

Naklada

3100 primjeraka

Izrada publikacije omogućena je temeljem financijske potpore Ministarstva znanosti i obrazovanja, Ministarstva za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku, Ministarstva zdravstva i Grada Zagreba. Mišljenja izražena u ovoj publikaciji mišljenja su autora i ne izražavaju nužno stajalište donatora.

Autorska prava ©Pragma. Sva prava pridržana.

Strogo je zabranjeno kopiranje, raspačavanje, ponovno objavljivanje ili izmjena materijala bez prethodnog pisanog odobrenja dobivenog od Pragmae.

ISBN 978–953–56088–9–9

CIP zapis dostupan je u računalnome katalogu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 001005022

Zagreb, 2018.

Ministarstvo znanosti i obrazovanja
Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku
Ministarstvo zdravstva

Grad Zagreb

Uvodnik

Pred vama se nalazi šesti školski kalendar udruge Pragma, ove godine pod nazivom "Neopisivo!".

Kalendar "Neopisivo!" donosi nove podteme i vježbe za svaki mjesec školske godine 2018./2019. koje utječu na znanja, vještine i stavove koji će učenicima "u najvećoj mjeri" olakšati ostvarivanje osobnog ispunjenja tijekom školovanja te kasnije u životu i pronalženje posla i aktivnog sudjelovanje u društvu.

Te ključne kompetencije obuhvaćaju, između ostalih, vještine komunikacije na materinskom jeziku, učenje učenja, društvenu i građansku odgovornost, inicijativu i poduzetništvo, kulturnu svijest i kreativnost.

Uz pojedinu vježbu napominjemo kojim je vještinama vježba usmjerena, kako bi nastavnici i stručni suradnici lakše primijenili temu u skladu s nastavnim planom i programom, programom građanskog odgoja i obrazovanja, izvannastavnim aktivnostima i obilježavanjem pojedinih datuma u godini. Neki tekstovi koji prate mjesec, pisani su ponekad u drugom licu množine, kao da se obraćaju učenicima ili se obraćaju nastavnicima, ovisno o zahtjevnosti teme. Nastavnici mogu koristiti tekst kao uvod u vježbe s učenicima kroz koje će praktično obraditi određenu temu.

Uz preporuku za gledanje određenih filmova, navedene su i oznake za rangiranje filmova prema sustavu Američke filmske asocijacije (MPAA) koji se koristi u Sjedinjenim Američkim Državama kako bi se odredilo je li sadržaj filma primjeren određenoj dobi publike, npr. PG – *Parental Guidance Suggested* – preporučuje se prisustvo roditelja jer materijal možda nije primjeren djeci, kao i oznake organizacije *Common Sense*: (<https://www.common sense media.org>.)

Savjetujemo vam da pročitate upozorenja vezana za pojedine dokumentarne serije, filmove ili crtane filmove.

Pošaljite nam svoje uratke iz Kalendara do 1. 5. 2019. jer ove godine nagrađujemo šest školskih razreda simboličnim poklonima!

Pošaljite nam i fotografije materijala nastalih izvođenjem aktivnosti u pojedinim mjesecima – želimo objaviti vaše radove / sadržaje!

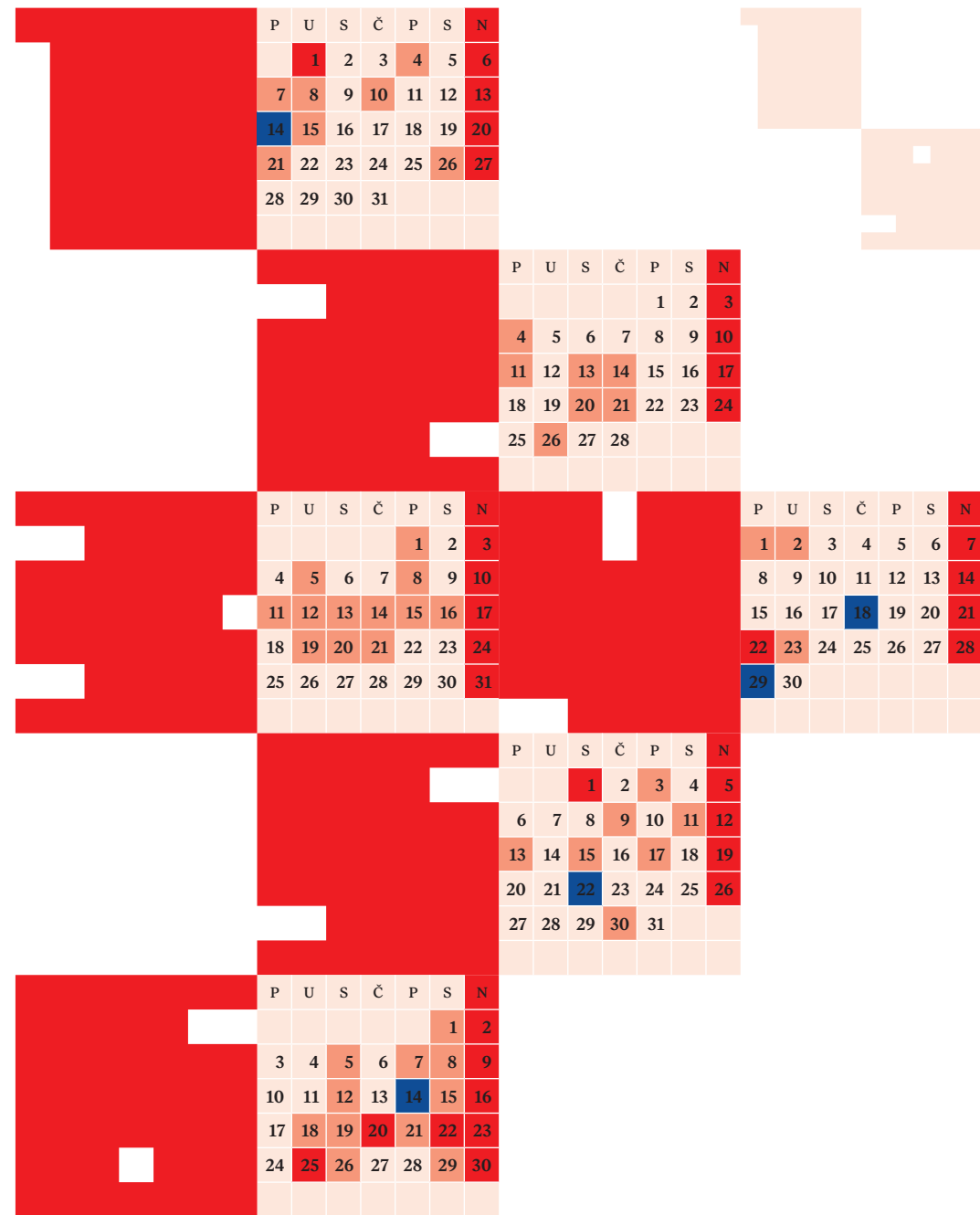
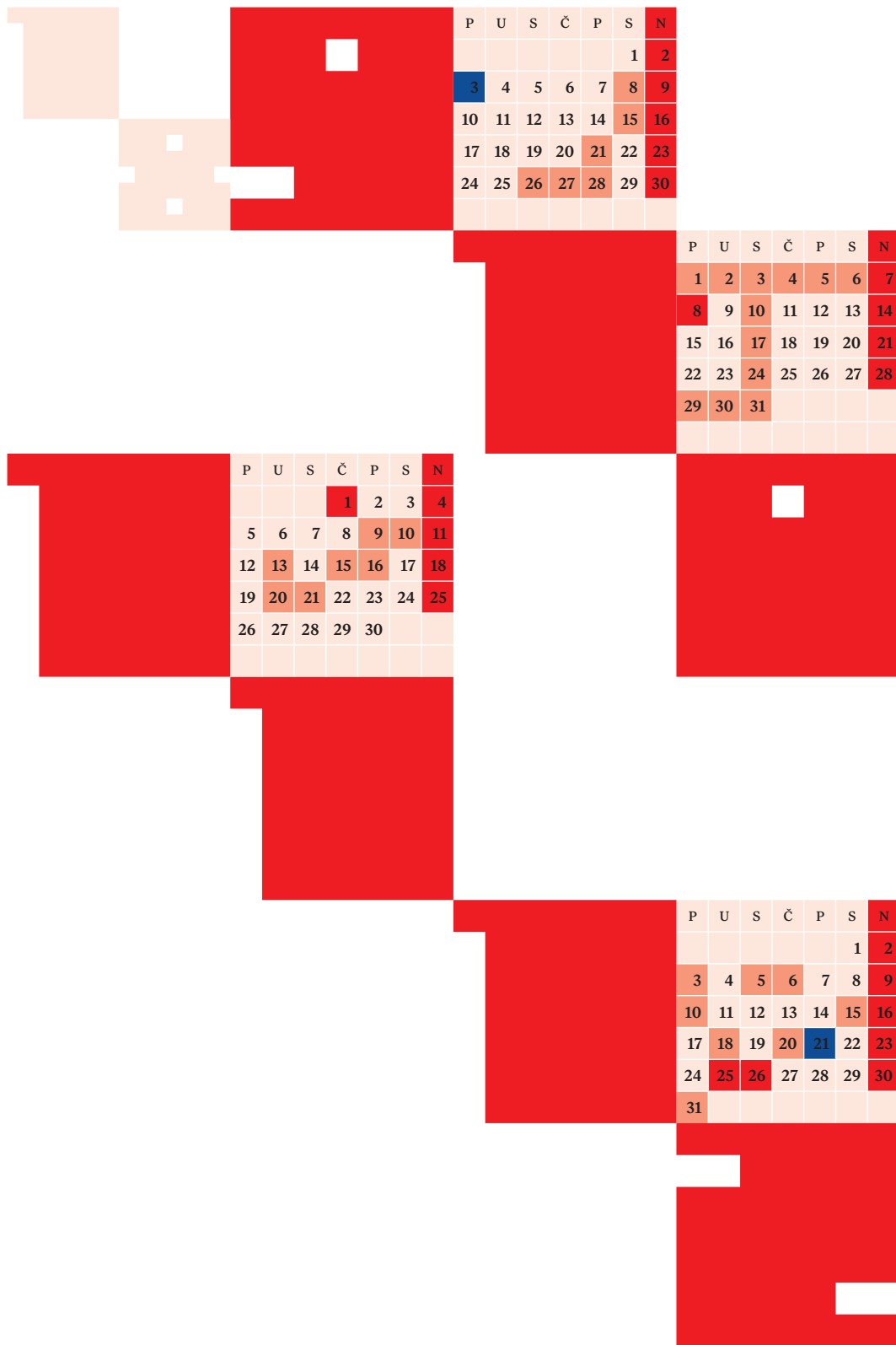
Molimo vas da ispunite kratki evaluacijski upitnik o uporabi Kalendara koji se nalazi na pretposljednjoj stranici. Vaše nam mišljenje pomaže u procjeni učinkovitosti Kalendara te prilagođavanju i unaprjeđenju sadržaja prema prijedlozima učenika, nastavnika i stručnih suradnika.

Ispunjeni upitnik možete fotografirati i fotografiju poslati:

- e-poštom na: pragma@udruga-pragma.hr
- faksom na broj: 01 7789 951

Svi dosadašnji školski kalendari, kao i druge Pragmine publikacije, nalaze se na mrežnoj stranici www.udruga-pragma.hr

RUJAN

- 3. 9. Početak školske godine**
8. 9. Međunarodni dan pismenosti
15. 9. Međunarodni dan demokracije
21. 9. Međunarodni dan mira
23. 9. Međunarodni dan kulturne baštine;
Dan europske baštine
26. 9. Europski dan jezika
27. 9. Svjetski dan turizma

Neformalni datum

- 28. 9. Dan za glupa pitanja**

Predmetno područje

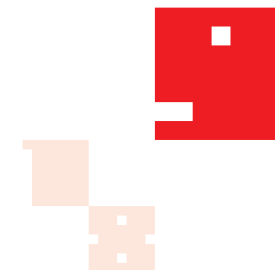
— geografija, hrvatski jezik, povijest, politika i gospodarstvo

Kako se zove šareni kolač od medenoga tijesta,
 najčešće izrađen u obliku srca?
 Zna li što je ožkanje, a što bečarac?
 Koja jela čine mediteransku prehranu?
 U koja se tri mjesta izrađuje poznata hrvatska čipka?
 Što je zajedničko ovim pojmovima?

Licitar, tradicionalno pjevanje iz Dalmatinske zagore i Slavonije, mediteranska prehrana, čipka iz Lepoglave, Paga i Hvara dio su hrvatske nematerijalne kulturne baštine (kulturna dobra) upisanih na UNESCO-vu Reprezentativnu listu nematerijalne baštine čovječanstva! Tu spadaju još i klapsko pjevanje, Sinjska alka, dvoglasno pjevanje Istre i Hrvatskog primorja, Festa sv. Vlaha, Proljetni ophod kraljice ili Ljelje iz Gorjana, nijemo kolo iz Dalmatinske zagore, zvončari iz Kastva, Hvarska procesija Za križen i izrada drvenih igračaka iz Hrvatskog zagorja. S 14 nematerijalnih dobara upisanih na UNESCO-ovu listu, Hrvatska se nalazi na šestom mjestu u svijetu i trećem mjestu na europskom kontinentu.

U nacionalnom Registru kulturnih dobara Hrvatske upisano je ukupno čak 160 nematerijalnih kulturnih dobara. Hrvatska ima i deset nepokretnih kulturnih dobara upisanih na UNESCO-ovu listu svjetske baštine. Zna li navesti neke?

Hrvatska je turistički bogata velikim brojem zanimljivosti koje nude njezine različite županije. No, osim zbog turizma, zašto

P	U	S	Č	P	S	N
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30

je važno njegovati kulturnu baštinu? Ona nije samo nešto što pripada prošlosti, već utječe na svakoga od nas. Pomislimo na toliko različit govor Slavonca, Zagorca, Istranina i Dalmatinca. Netko od njih ne može zamisliti život bez mora, netko bez ravnice. Život u različitom reljefu, klimi i povijesnim okolnostima, utječe primjere na tekst i melodiju lokalnih pjesama, hranu, stil života pa čak i na mentalitet (način razmišljanja). Kulturna baština dio je našeg identiteta, onoga što nas izgrađuje, čini posebnima. Zato su ljudi odlučili slaviti i čuvati – ne samo građevine i umjetnine – već i govor, glazbu, ples, odjeću, hranu, tradicionalne zanate, vještine...

Znate li da je Europska unija 2018. godinu proglasila Europskom godinom kulturne baštine? Datumi koje ističemo u rujnu daju nam ideje za njezino obilježavanje!

Kako se neformalno u rujnu obilježava i Dan glupih pitanja, ovo je prigoda da primijenimo onu rečenicu “ne postoje glupa pitanja” i da potražimo odgovore za sve ono što ne znamo o svjetskoj i hrvatskoj kulturi, povijesti, načinu življenja!

Preporuke za gledanje

— serijal BBC-a od osam nastavaka, *Čovjekov planet (Human planet)*, 2011., PG 6+, o različitosti ljudskog života i nastanka specifične kulture, s obzirom na prirodni okoliš i klimatske uvjete;
— *Planet prirodnih čuda – Život na rubu (Earth's Natural Wonders)*, 2015., dokumentarna serija u tri nastavka.

Kako obilježiti mjesec R U J A N / prijedlog aktivnosti

Usmjereno na vještine

— istraživanje, kreativnost, izražavanje

1. “Pametna pitanja — pametni odgovori”

Neka svaki učenik postavi nekoliko anonimnih pitanja o hrvatskim ili tuđim običajima, ponašanjima, nekoj karakteristici zemlje i naroda; jeziku, hrani, glazbi, rasi, religiji, građevinama, prirodnim i klimatskim uvjetima i slično. Pritom kažete kako nema glupih pitanja, ali ona svakako moraju biti suvisla... Prikupite ih u kutiju, a zatim nekoliko pitanja dodijelite svakom učeniku čiji će zadatak biti potražiti odgovore na njih – svakako iz više provjerenih izvora. Učenici odgovore mogu tražiti na satu, ako im je dozvoljeno koristiti mobilne uređaje, ili kod kuće, uz pomoć roditelja (osobito učenici nižih razreda). Učenici trebaju odgovore znati objasniti jednostavnim rječnikom, ne samo “kopirati” pojašnjenje; dakle, moraju znati pojasniti neke stručne pojmove ili nepoznate riječi.

2. Kviz znanja “Kulturolog”

Kreativnija, i malo zahtjevnija varijanta prethodne aktivnosti, može biti razredna ili školska izrada kviza znanja: učenici oblikuju pitanja koja su dobili (kao npr. pitanja iz uvodnog teksta) i odgovore u obliku kviza, tako da, uz točan, ponude i nekoliko netočnih odgovora i pojasne točan odgovor s osnovnim podacima. Nastavnik može uz pomoć nekoliko učenika prikupljene odgovore urediti, doraditi i ujediniti u kviz (npr. u obliku prezentacije u Power Pointu gdje se mogu postupno pojavljivati odgovori i pojašnjenja točnih odgovora). Točne odgovore možete bodovati s obzirom na njihovu težinu. Učenici se mogu podijeliti u dvije, ili više grupa, i natjecati u prikupljanju bodova. Predvidite simbolične nagrade za pobjednike!

Dodatni prijedlog

1. Ispišite popis materijalne i nematerijalne hrvatske kulturne baštine koji se nalazi na mrežnim stranicama Ministarstva kulture i, zajedno s učenicima, pronađite postoji li nešto iz vašeg kraja na tom popisu. Predstavite učenicima svako pojedino kulturno dobro ili neka ih učenici predstave u obliku seminarskih radova/referata. Isto možete učiniti i u odnosu na svjetsku kulturnu baštinu.

Listu svjetske kulturne baštine naći ćete na UNESCO-voj mrežnoj stranici <https://whc.unesco.org/en/list>.

2. Pogledajte ulomke serijala *Čovjekov planet* na satu pa razgovarajte o dojmovima učenika, s usmjerenjem na to kako nastaje kultura u nekom zavičaju.

Izvori

<http://www.eu.godina.kulturne-bastine.min-kulture.hr/projekt/44>
<https://www.min-kulture.hr/default.aspx?id=4642>
<https://www.min-kulture.hr/default.aspx?id=3650>
<https://ich.unesco.org/en/lists>
<https://www.worldatlas.com/articles/countries-with-the-highest-number-of-unesco-inscribed-intangible-cultural-elements.html>

LISTOPAD

1.—7. 10. Tjedan cjeloživotnog učenja

1. 10. Međunarodni dan starijih osoba
i Svjetski dan stanovanja (prvi ponedjeljak u listopadu)

2. 10. Međunarodni dan nenasilja

5. 10. Svjetski dan učitelja

8. 10. **Dan neovisnosti**

10. 10. Svjetski dan mentalnog zdravlja

17. 10. Međunarodni dan borbe protiv siromaštva

24. 10. Dan Ujedinjenih naroda

29. 10. Međunarodni dan školskih knjižnica
(posljednji ponedjeljak u listopadu)

31. 10. Svjetski dan štednje

Neformalni datum

30. 10. Nacionalni dan popisa ili “*check lista*”
(Sjedinjene Američke Države)

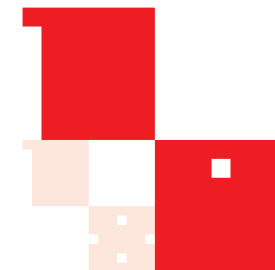
Predmetno područje

— filozofija, logika, psihologija, biologija, vjeronauk, sat razrednog odjela

Mentalni i emocionalni problemi pogađaju velik broj djece i mladih. Prema nekim podacima (npr. Kovess i suradnici, 2015.), gotovo jedna od pet mladih osoba pogođena je s nekim poremećajem u određenom periodu života. Mnogi od njih imaju dugoročni utjecaj na tijek i kvalitetu života te sa sobom povlače psihosocijalne i materijalne troškove za pojedinca, obitelj, ali i zajednicu.

Mentalni poremećaji narušavaju čovjekovu sposobnost zdravog razvoja, kao što je uspostavljanje zdravih partnerskih odnosa, uspjeh u školi ili kasnije, na radnom mjestu. Mentalni problemi djece i mladih neugodno su iskustvo za njih, ali i za ostale članove obitelji. Mlade osobe često nisu sposobne objasniti kako se osjećaju, a roditelji često nisu obrazovani za prepoznavanje simptoma. Ponekad se, zbog potrebe da se pomogne djetetu koje ima problema s mentalnim zdravljem, ostala djeca u obitelji osjete zanemareno ili nevidljivo, što je i za njih velika trauma.

Najčešći znakovi mentalnih problema u djece i mladih su: promjena apetita ili težine, promjene u navikama spavanja, gubitak zanimanja za omiljene aktivnosti, umor, problemi s pažnjom,

P	U	S	Č	P	S	N
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31				

neodlučnost, osjećaj beznada i bespomoćnosti, razdražljivost, prigovaranje, dosada, ljutnja (usmjerena ne sebe ili na druge), mržnja, nemir, osjećaj manje vrijednosti, popuštanje u školi ili izbjegavanje škole, socijalno izoliranje, tjelesne poteškoće (glavobolje, bolovi u trbuhu), otupjelost, očaj, buntovno ponašanje, eksperimentiranje sa sredstvima ovisnosti, zanemarivanje izgleda i promjene u osobnosti. Među mladima, najviše problema povezano je sa zloupotrebom sredstava ovisnosti (10,3 %), zatim anksioznim poremećajima (8 %), problemima u ponašanju (6,1 %), depresijom (5,2 %) te ADHD-om (4,5 %). Svjetska zdravstvena organizacija (2005.) procjenjuje da samo oko 10—15 % djece s psihičkim problemima dobije adekvatnu pomoć od nadležnih institucija unutar sustava. Uglavnom se kao prepreke navode financijski problemi, nedostatak stručnih djelatnika ili obiteljske prilike. Upravo su škole idealan kontekst za provođenje intervencija usmjerenih mentalnom zdravlju djece i mladih. U tom smislu, postoji određeni “prozor prilika”, jer ranom detekcijom i provođenjem intervencija koje bi bile usmjerene na pojedince ili grupe, možemo uvelike promicati pojam mentalnog zdravlja među djecom i mladima na onom mjestu koje većina njih gotovo svakodnevno posjećuje!

Preporuke za gledanje

- *Blagi fantastični gorostas*, 2016., PG 7+
- *Ekipa za 6*, 2017., PG 7+
- *Benny i Joon*, 1993., PG 12+
- *U srcu mora*, 2015., PG 13+

Izvori

- Carrell, S. i Carrell, S. (2006.). Do Lower Student-to-Counselor Ratios Reduce School Disciplinary Problems? Contributions to Economic Analysis & Policy: Vol. 5 (1), dostupno na: <http://www.bepress.com/bejeap/contributions/vol5/iss1/art11>
- National Research Council and Institute of Medicine (2009.). Preventing Mental, Emotional, and Behavioral Disorders Among Young People: Progress and Possibilities. Washington, DC: The National Academies Press. <https://doi.org/10.17226/12480>.
- Kovess i suradnici (2015.). The School Children Mental Health in Europe (SCMHE) Project: Design and First Results. Clinical Practice & Epidemiology in Mental Health, 11 (1), 113–123.

Kako obilježiti mjesec LISTOPAD / prijedlog aktivnosti

Usmjereno na vještine

— komunikacijske i interpersonalne vještine, osobni razvoj

1. Mentalno zdravlje on(the)line

Uvod. Budući da u listopadu obilježavamo Svjetski dan mentalnog zdravlja, važno je prisjetiti se koliko na naše svakodnevno raspoloženje utječu društvene mreže, bilo da smo njihovi korisnici ili tema sadržaja koji prenose. Vršnjačko nasilje jednim se dijelom odvija i u virtualnom svijetu, direktno ili indirektno. Prema nekim stručnjacima za mentalno zdravlje, ono je opasnije od tradicionalnog zlostavljanja jer nasilniku pruža anonimnost, veću publiku (zamalo neograničenu) te iza sebe ostavlja materijalne tragove, zbog čega posljedice mogu biti dugotrajnije i ozbiljnije narušiti mentalno zdravlje djece i mladih.

Zadatak. Kviz — jesi li online bully?

- Društvene mreže služe ti za:
 - A komunikaciju s bliskim osobama
 - B prenošenje tračeva i podrugljive komentare
 - C čitanje vijesti i informiranje
- Kada si posljednji put provjerio vijest ili informaciju o drugima, prije nego si je odlučio/odlučila podijeliti na društvenim mrežama:
 - A trudim se provjeriti svaki podatak iz barem dva izvora, prije nego prosljedim dalje
 - B zašto bih se trudio provjeravati takve stvari
 - C ne prosljeđujem takve sadržaje, i bez mene ih ima dovoljno
- Kada si posljednji put u zajedničkom chatu ogovarao/ogovarala osobu koja nije dio tog grupnog razgovora:
 - A dogodilo mi se da me uvuku u razgovor o nekoj osobi, ali trudim se birati riječi
 - B skoro svaki dan, ne vidim ništa loše u tome — što se ne zna, ne boli
 - C nikada, izbjegavam takve teme i/ili grupe

4. **Koliko često ostavljaš negativne komentare na objavama na društvenim mrežama:**
 - A nikada, preferiram ostavljati komplimente i pozitivne poruke podrške
 - B često, ali oni moraju biti spremni na takve komentare ako nešto javno objavljuju
 - C ponekad upozorim svoje online prijatelje na neprimjeren ili netočan sadržaj
5. **Koliko često anonimno ili pod pseudonimima komentiraš sadržaje na društvenim mrežama, forumima i portalima:**
 - A nikada, sve što pišem objavljujem pod punim imenom i prezimenom
 - B gotovo svakodnevno, tome služi internet i moje je pravo štiti vlastitu privatnost
 - C ne komentiram takve sadržaje, suzdržavam se od nepotrebnih rasprava

Ključ za odgovore

Najviše odgovora "A":

Svaka čast! Ti si — svjesno ili nesvjesno — prepoznao/prepoznala pravu svrhu društvenih mreža, a to je, između ostalog, održavanje kontakata s nama bliskim osobama, povezivanje ljudi, dijeljenje lijepih uspomena, podizanje samopouzdanja kroz podršku prijatelja, zadovoljavanje zdrave znatiželje, učenje i informiranje o svijetu i naravno, malo zabave uz duhovite sadržaje. No, uz zabavnu stranu, ona ti služi i kao poligon za vježbanje vještina samokontrole, uljudne komunikacije, otkrivanja lažnih vijesti, sprječavanja govora mržnje, iskazivanje empatije i zauzimanja za žrtve online zlostavljanja. Samo tako nastavi i „zarazi“ i druge svojim pozitivnim primjerom!

Najviše odgovora "B":

Uh, čini se da si pomalo pogrešno protumačio/protumačila što znači pravo na privatnost i slobodu govora. Iako je pozitivno što želiš zadržati vlastitu anonimnost, onog trenutka kada ti postane sredstvo za nanošenje štete drugima, stvari postaju komplicirane. Objava sadržaja na internetu nije ujedno i poziv na zlostavljanje. Zapitaj se zašto osjećaš potrebu nekoga uvrijediti iz ugodnosti vlastitog naslonjača, kada isto to vjerojatno ne bi uradio „uživo“? Čini nam se kako u tome nema baš puno hrabrosti. No, ne moraš očajavati – svoje online navike možeš početi mijenjati, već danas!

Najviše odgovora "C":

Ti si stvarno poseban/posebna. Način na koji koristiš društvene mreže uvelike se razlikuje od dobrog dijela tvojih vršnjaka, no čini se kako si pronašao/pronašla formulu kojom si zadovoljan/zadovoljna. Kao pravi mladi znanstvenik/znanstvenica, više voliš prikupljati informacije i učiti s društvenih mreža, nego stvarati sadržaj za druge. Privatne trenutke radije dijeliš s bliskim krugom ljudi, a ostalom sadržaju pristupiš s dozom opreza. Čini nam se da nećeš u dogleđno vrijeme postati zlostavljač, i baš zato ti predlažemo da što više uživaš i u zabavnoj strani društvenih mreža, na svoj način.

2. Debata

Uvod. 18. 10. 1851. godine tiskano je prvo izdanje knjige *Moby Dick*, autora Hermana Melvillea čija se današnja tržišna vrijednost procjenjuje na čak oko 65 000 američkih dolara. Ovo je tragična priča o kapetanu koji zbog osvete kreće u potragu za bijelim kitom da bi naposljetku odveo u smrt sebe i čitavu svoju posadu. Iako je ovo poprilično skraćena verzija tog književnog remek djela, može poslužiti kao nadahnuće za aktivnost organiziranja debate u razredu i/ili novinarskoj grupi škole. Tema koju predlažemo upravo je sljedeća izreka: „Mržnja je osveta kukavice zbog pretrpljena straha“ (autor George Bernard Shaw).

Zadatak. Posjetite mrežnu stranicu Agencije za odgoj i obrazovanje na kojoj su primjeri pravila debate, npr. prema Karl Popper metodi (<http://www.azoo.hr/images/razno/i.lukic.pdf>), ili ih jednostavno potražite na internetu pomoću ključnih riječi. Odaberite stručnu osobu koja će voditi (moderirati) debatu, a koja će sa sudionicima proučiti i objasniti pravila prije početka. Nakon toga se podijelite u dva opozicijska tima, od kojih će svaki tim zagovarati jedno od dva suprotstavljena mišljenja. Nije nužno da svaki sudionik zastupa vlastito mišljenje jer umijeće debate uključuje pronalaženje argumenata, čak i za stavove s kojima se nužno ne slažemo! Nakon toga možete raspraviti kako ste se osjećali zagovarajući sebi neprihvatljiva mišljenja — je li iskustvo bilo neugodno, teško, ponižavajuće, zanimljivo itd. Dodatno, možete s roditeljima pogledati i komentirati jedan od filmova koji ekraniziraju *Mobyja Dicka*, npr. *U srcu mora* (2015.), a namijenjen je svima starijima od 13 godina.

3. Radikalno prihvaćanje

Uvod. Radikalno prihvaćanje označava drugačiji pogled na život, reagiranje na prepreke i probleme na način da se, ako već ne postoji rješenje, nastojimo usmjeriti na vlastite emocije, zadržati prisebnost i mirnoću. Često nas u tome ometaju nervoza, žurba, potreba da nekoga ili nešto okrivimo za situaciju, iako i sami znamo da to neće pridonijeti rješenju. Osim toga, kada smo ljutiti ili uznemireni, rijetko vidimo situaciju jasno, taj bijes nas može privremeno “oslijepiti”. Jednako kao što želimo prestati tražiti krivca izvana, želimo i sami sebi prestati biti najžešći kritičari, odnosno prihvaćati i svoje mane te nesavršenosti. Prošlost ne možemo promijeniti, ali se neki od nas uporno bore s njom i gube dragocjeno vrijeme i resurse. Kada prestanemo osuđivati okolinu i biti grubo prema sebi, otvoreni smo jasnije promišljati o mogućim rješenjima, priznajući trenutnu situaciju u kojoj se nalazimo bez ljutnje. Time štitimo vlastito mentalno zdravlje!

Zadatak. Kako bi jačao/jačala svoju sposobnost radikalnog prihvaćanja, okušaj se u sljedećim vježbama:

- Pročitaj kontroverznu priču iz novina bez osuđivanja glavnih likova iz priče i njihovih postupaka
- Sljedeći put kada zapneš u gustom prometu ili gužvi, nastoj sadržati smirenost i ne gubiti živce te razmišljati o pozitivnim stvarima
- Saslušaj prijatelja koji ti povjerava “glupost” koju je napravio bez davanja vlastita mišljenja i savjeta (dakle, samo slušanje i suosjećanje)
- Razmisli o vlastitim pogreškama kojih se sramiš i pokušaj u njima pronaći neku pozitivnu stranu, neki razlog zašto je to iskustvo ipak bilo vrijedno — dati im smisao
- Čitav dan si nemoj uputiti niti jednu kritiku na račun fizičkog izgleda ili sposobnosti; umjesto toga udijeli si riječi podrške i optimizma.

STUDENI

1. 11. Blagdan Svih svetih

9. 11. Međunarodni dan borbe protiv fašizma, antisemitizma i ksenofobije

10. 11. Svjetski dan znanosti za mir i razvoj

15. 11. Prvi dan obilježavanja Mjeseca borbe protiv ovisnosti

16. 11. Međunarodni dan tolerancije

18. 11. Dan sjećanja na Vukovar – 1991.

20. 11. Međunarodni dan dječjih prava

21. 11. Svjetski dan televizije

Neformalni datum

13. 11. Svjetski dan ljubaznosti

Predmetno područje

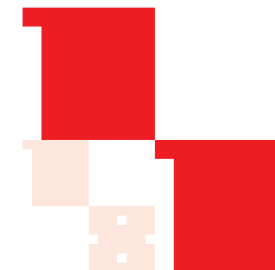
— sat razrednog odjela, biologija, kemija, politika i gospodarstvo, filozofija, psihologija, logika.

Iako je utjecaj vršnjaka glavni razlog zašto adolescenti kreću u neprihvatljiva ponašanja, pozitivno obiteljsko okruženje glavni je razlog zbog kojeg mladi ne sudjeluju u tim ponašanjima, uključujući zlouporabu droga i alkohola te delinkvenciju (UNDOC, 2009.).

U prevenciji ovisnosti naglasak se stavlja na utjecaj roditelja, školskog okruženja, slobodnog vremena i cijene, a neke studije (Bühler, Thrul, 2013.) ističu kako pojedine mjere imaju, mogu imati ili nemaju preventivni učinak. Tako preventivne mjere usmjerene obiteljima koje uključuju roditelje u intervencije mogu imati preventivni učinak. Te mjere mogu biti npr. edukacije roditelja, kućne posjete stručnjaka koje doprinose sprječavanju socijalne izolacije obitelji, izrada raznih priručnika, kao i domaće zadatke djece u kojima sudjeluju roditelji učenika, osobito u osnovnoškolskoj dobi.

U takvim intervencijama potrebna je manja usmjerenost na korištenje sredstava, a veća na socijalne vještine djece, odgovornost, samoregulaciju i roditeljske vještine.

Obiteljski programi i roditeljski treninzi koji uključuju roditelje i djecu (u kojem je prijelaz između 6. i 7. razreda prikladno razdoblje za intervenciju) imaju preventivne učinke na upotrebu alkohola, osobito kod djevojčica. Takvi preventivni programi u obiteljskom okruženju trebaju se usmjeriti afirmaciji pozitivnog

P	U	S	Č	P	S	N
			1	2	3	4
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30		

roditeljstva, sukladno Preporuci Rec (2006.) 19 Odbora ministara državama članicama o politici potpore pozitivnom roditeljstvu. Prednosti su takvih programa da se jačaju zaštitni čimbenici obitelji — kao što je njezina kohezivnost i otpornost, te se fokus odmiče od teorijskog upoznavanja prema primjeni naučenog.

Preventivni programi temeljeni samo na davanju informacija nemaju preventivne učinke na konzumiranje cigareta, alkohola i droga.

Preporuke za gledanje

- *Dobri Dinosaur*, 2015., PG 7+
- *Zauvijek Alice*, 2014., PG 13+

Izvori

- Bühler, A., Thrul, J. (2013.). Prevention of addictive behaviours – updated and expanded edition of Prevention of substance abuse. European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction: Lisboa
- UNODC, Guide to implementing family skills training programmes for drug abuse prevention, 2009., dostupno na: www.unodc.org/documents/prevention/family-guidelines-E.pdf.
- Vijeće Europe, Preporuka Rec (2006) 19 Odbora ministara državama članicama o politici potpore pozitivnom roditeljstvu. <https://www.britannica.com>
<http://mef.unizg.hr>
<http://www.un.org>

Kako obilježiti mjesec STUDENI / prijedlog aktivnosti

Usmjereno na vještine

- komunikacijske i interpersonalne vještine, samozastupanje, odupiranje pritisku vršnjaka, roditeljstvo.

1. Pristojno neslaganje

- Sigurno ste se više puta našli u situaciji u kojoj se niste slagali u potpunosti s tvrdnjama svog sugovornika, a niste znali kako izraziti svoje neslaganje na pristojan način? Kako biste bili spremni izraziti svoje mišljenje te obogatili komunikaciju, bez da uvrijedite osobu s kojom raspravljate, probajte započeti rečenicu s:
- “To je dobra ideja. Još jedna bi mogla biti ...“
 - “Ne bih se složio/složila. Možda ...“
 - “A jesi li razmišljao/razmišljala o ...“
 - “Pogledajmo stvari iz drugog kuta: “

2. Podsjetnik na deset pravila pristojnog ponašanja

<http://www.imom.com/printable/10-social-manners-for-kids/#.W1OlrdUzbX4>

1. Reci “molim te“ kada nešto tražiš.
2. Reci “hvala“ kada nešto primaš.
3. Reci “oprosti“ kada se sudariš s nekim.
4. Odloži tehniku kada netko uđe u sobu.
5. Gledaj ljude u oči kada s njima razgovaraš.
6. Dopusti drugima da dovrše rečenicu, prije nego ti započneš svoju.
7. Čvrsto stisni ruku osobe s kojom se rukuješ.
8. Kada razgovaraš s odraslima, oslovljavaj ih s “Vi“.
9. Pozdravljaj ljude koje srećeš i pitaj ih kako su.
10. Otvori vrata drugima.

Razgovarajte s učenicima o ovim pravilima – koja pravila oni primjenjuju u svakodnevnoj komunikaciji s drugima (i zašto prihvaćaju ova pravila), te ih potaknite na raspravu s pitanjima, npr. zašto bismo trebali odložiti mobitel ili ugasiti računalo kada imamo goste ili razgovaramo s prijateljima – koju poruku šalje “tipkanje“ po mobitelu dok razgovaramo s prijateljima ili članovima obitelji? Koja od ovih pravila koriste i njihovi roditelji i imaju

li još neka pravila koja biste dodali na ovu listu, a koja su prihvaćena i od roditelja?

3. Razgovarajte s roditeljima o “pozitivnom roditeljstvu” u kontekstu odrastanja u digitalnom svijetu i što ono znači za njih i njihovu djecu?

Uvodno, uz tekst o prevenciji, možete pročitati i tekst

“Bilo preko računala, igračih konzola, tableta ili pametnih telefona, digitalni svijet pruža djeci cijelo bogatstvo mogućnosti. Pristup internetu i digitalnoj pismenosti sve se više smatra sastavnim dijelom prava djeteta na slobodu izražavanja, na sudjelovanje i na obrazovanje. No djeca su u digitalnom okruženju izložena i štetnom sadržaju i njegovim učincima, pitanjima zaštite privatnosti i zaštite podataka te drugim rizicima, uključujući seksualno zlostavljanje preko interneta i pretjerano izlaganje seksualiziranim prizorima. U nekim slučajevima, poput nasilja preko interneta i slučajeva kad djeca objavljuju vlastite slike, ponašanje same djece može štetno djelovati i biti rizično za druge. Roditelji i nastavnici s naporom prate tehnološke trendove pa se generacijski jaz sve više primjećuje“

(EU Kids Online, 2014.

u Strategija Vijeća Europe za prava djeteta 2016—2021.).

Rezultate i preporuke istraživanja EU Kids Online možete pronaći i online <http://hrkids.online>, te preporučiti roditeljima za čitanje. U raspravi s roditeljima nastavnici ili stručni suradnici mogu razgovarati o stilovima odgoja i učinkovitim odgojnim metodama; ispitati što je za njih pozitivno roditeljstvo?

PROSINAC

- 2. 12. Međunarodni dan borbe protiv ropstva
- 3. 12. Međunarodni dan osoba s invaliditetom
- 5. 12. Međunarodni dan volontera
- 6. 12. Blagdan sv. Nikole, zaštitnika djece i pomoraca
- 9. 12. Međunarodni dan borbe protiv korupcije
- 10. 12. Dan ljudskih prava; dan dodjele Nobelove nagrade
- 15. 12. posljednji dan Mjeseca borbe protiv ovisnosti
- 18. 12. Međunarodni dan migranata
- 20. 12. Međunarodni dan solidarnosti
- 21. 12. Završetak prvog polugodišta
- 25. 12. Božić
- 26. 12. Blagdan sv. Stjepana
- 31. 12. Stara godina

Neformalni datumi

- 3. 12. Dan za izradu darova (“izradi dar“)
- 9. 12. Dan božićnih čestitaka
- 31. 12. Dan za odluke

Predmetno područje

— likovni, glazbeni, hrvatski jezik, sat razrednog odjela.

Prosinac volimo zbog blagdana i praznika, ali i svega što ih prati: poklona, iznenađenja, dekoracija i bajkovitih prizora, mirisa slatkiša na ulici, radosti jer se osjeća nešto “dručkije“ u zraku... Tu je sveti Nikola, Božić, ali i iščekivanje nove godine, razmišljanje o protekloj godini...

Razmišljajući o sebi, sigurno ćemo se propitkivati što smo dobro napravili, ostvarili, a što si još želimo u budućnosti, čemu se nadamo... Osim školskog/poslovnog uspjeha, razmišljamo i o tome što bismo voljeli raditi u svoje slobodno vrijeme u kojem se želimo odmoriti, opustiti, ali i uživati u nečemu stvaralačkome što se skriva u svakome od nas. Primijetit ćemo kako je netko odličan u jazz danceu, netko u košarci, drugi u pisanju sastavaka ili stvaranju dobrih fotografija... Biti svjestan u čemu smo dobri (samo se najprije trebamo ohrabriti to otkriti!) izrazito je važno za naše samopouzdanje, ali i za pronalazak zadovoljstva u životu. Posebno kada smo opterećeni velikim brojem testova, teškim gradivom, pisanjem zadaća (...), zdravo je napraviti prostora za neobavezne, ali i kreativne i zabavne aktivnosti. Neki se možda previ

P	U	S	Č	P	S	N
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30
31						

še zabavljaju nauštrb školskih obaveza, ali neki su toliko posvećeni učenju da zaboravljaju na sebe i svoje potrebe. Ukoliko ne nađu vremena za nešto što ih veseli, nakon nekog vremena mogu se osjetiti umornima, frustriranim, nevoljnima, žalosnima, pitat će se čemu sve ovo za što se trude.

Viktor Frankl, koji je preživio nacistički koncentracijski logor, kaže kako možemo biti sretni samo kada imamo neki motiv, odnosno kada se potpuno predamo nekoj “stvari” (projektu, cilju) ili osobi. Ako samo želimo biti sretni, to teško postizemo jer sama želja ne donosi sreću – ona ne pada s neba! Poznata izreka kaže: “svatko je kovač svoje sreće”, što znači da ne postoji recept za sreću i da ne trebamo misliti kako bismo bili sretni(ji) na nečijem tuđem mjestu. Druga izreka kaže: “sreća je u malim stvarima”. Razmislimo li malo o tome, možemo shvatiti zašto nas prosinac toliko veseli – on vrvi “malim stvarima”!

Ovaj kreativni mjesec može nas nadahnuti da poklone i čestitke izradimo sami, sami ukrasimo svoj dom, ali i da potražimo svoje talente i “male stvari” koje će nas uveseljavati, svakoga dana!

Preporuke za gledanje

- *Juhu-hu (Ratatouille)*, 2007., PG 7+, animirani film o štakoru koji je sanjao postati kuhar
- *L'ascension*, 2017., PG 15+, film temeljen na stvarnom događaju o siromašnom francuskom Senegalcu koji je imao veliki motiv osvojiti M. Everest

Kako obilježiti mjesec **PROSINAC** / prijedlog aktivnosti

Usmjereno na vještine

- razvijanje sposobnosti, vlastitih interesa i ideja, kreativnosti, konstruktivno provođenje slobodnog vremena, kreativno izražavanje, jačanje samopouzdanja

1. “Razred traži talente!”

Zadatak svakog učenika je da tijekom prosinca pronađe svoj talent ili posebnu vještinu te je predstavi razredu (ili i na nekoj prigodnoj božićnoj manifestaciji). Neka učenici u tome budu slobodni, neopterećeni formama i ocjenama – cijenit će se svaki uradak, kako bi svatko dobio osobni poticaj. Dakle, učenici mogu pisati priče, pjesme, mogu uglazbiti pjesmu, mogu održati kratku stand-up komediju, imitirati glasove učenika/profesora, napraviti video, prezentirati neki potez u sportu, plesati, šminkati, predstaviti svoje fotografije, crteže...

Napomene

- Ukoliko procijenite potrebnim, napravite “zlatne kartice” koje će pomoći učenicima osvijestiti ono u čemu su dobri uz pomoć drugih. Naprave se male knjižice od običnog papira, na čiju naslovnu stranicu vlasnik kartice zapiše svoje ime i prezime. Ta kartica kruži razredom (ili unutar manjih grupa učenika), a svatko napiše nešto što primjećuje u čemu je vlasnik kartice dobar, pri čemu je važno da su vrlo specifični u komentarima.
- Učenik može tražiti pomoć nekog učenika, roditelja ili profesora da mu pomogne osvijestiti u čemu je dobar
- Učenici mogu raditi u paru, u manjoj grupi ili sami.
- Ako je nekome neugodno nastupati, neka napravi prezentaciju u *Power Pointu*, na papiru, posteru...

2. Razredna tombola ili aukcija

Izradite vlastoručne čestitke, poklone u razredu ili kod kuće pa organizirajte tombolu u kojoj svatko dobiva. Pokloni također mogu biti crteži, fotografije, tekstovi, stvari i figure izrađene od priručnih materijala (postoje brojne ideje i video snimke kako ih izraditi)... Naravno, prigodno ih ukasite i priložite poticajnu (božićnu) poruku!

Odredite prihvatljivu cijenu tombole pa od prikupljenih sredstava organizirajte izlet, kupite neku tehničku ili drugu opremu za raz-

red, donirajte u dobrotvorne svrhe, pokrenite učeničku zadrugu ili jednostavno uživajte u kreiranju, davanju i primanju poklona! Možete organizirati i aukciju izrađenih poklona s roditeljima ili u svojoj lokalnoj zajednici!

SIJEČANJ

- 1. 1. **Nova godina; Svjetski dan mira**
- 4. 1. **Svjetski dan Braillovog pisma**
- 6. 1. **Bogojavljenje ili Sveta tri kralja**
- 14. 1. **Početak drugog polugodišta**
- 15. 1. **Dan međunarodnoga priznanja Republike Hrvatske**
- 26. 1. **Međunarodni dan vjerskih sloboda**
(posljednja subota u siječnju)
- 27. 1. **Međunarodni dan sjećanja na žrtve Holokausta**

Neformalni datumi

- 7. 1. **1943. umro Nikola Tesla**
- 8. 1. **Dan Zemljine rotacije**
- 10. 1. **Svjetski dan smijeha**
- 21. 1. **Dan *selfieja* u muzeju**

Predmetno područje

— politika i gospodarstvo, geografija, povijest, fizika

Što je mir? U rječnicima ćemo pronaći sljedeća značenja: “stanje spokoja ili tišine“, “skladan odnos među ljudima“, “stanje pozitivnih, prijateljskih i miroljubivih međuljudskih odnosa koji isključuju rat kao rješenje sukoba“. Nažalost i u ovom trenutku vode se brojni ratovi, nakon što je svijet, uključujući i Hrvatsku, pretrpio teške posljedice ratova u 20. stoljeću. Kako to da ljudi ne prestaju ratovati?

Koliko god bili strpljivi, dobronamjerni, suosjećajni, u nama se barem ponekad jave osjećaji ljutnje, bijesa pa i želje da ozlijedimo druge ili stvari. To se zovu “agresivni nagoni“, zajednički svima. Primjerice, oni se jave kada nam se netko ruga ili prijeti pa se poželimo obraniti. Ne trebamo se bojati takvih osjećaja i nagona. Normalno ih je osjećati i upravo kada ih priznamo, možemo njima upravljati i odlučiti što nam je pametno učiniti. Kada ih pokušamo zanemariti, onda ih ostavljamo u sebi. No, poput rane koju ne liječimo pa ona postane sve ljuća i opasnija za zdravlje, osjećaji kojima se ne bavimo, mogu s vremenom postati sve teži, komplicirani i buknuti većom snagom pri idućoj situaciji (npr. kada nas ponovno zadirkuju).

Kada je Albert Einstein, poznati fizičar, pitao Sigmunda Freuda, poznatog psihoanalitičara, postoji li način da se spriječi rat, dobio je odgovor kako ćemo se teško riješiti ljudskih razornih

P	U	S	Č	P	S	N
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30	31			

Izvor

— Frankl, V., Lapide, P. (2010.). *Čovjekova potraga za smislom*. Planetopija, Zagreb

nagona, ali ih možemo drukčije izražavati tako da oni ne moraju izazvati rat. Dakle, dobra vijest je da agresija nije nužno loša! Ona ima silnu energiju koju možemo iskoristiti za dobre stvari! Pitate se kako? Neki od načina kako "preusmjeriti" svoju agresiju je trčanje, slikanje, predano bavljenje nekim poslom, čak i usisavanje! Kada uložimo energiju u takve aktivnosti, manje nam ostaje za ljutnju, zar ne?

Dobar primjer ljudi koji dobro usmjeravaju svoju energiju su znanstvenici koji traže nove spoznaje i izume. Jedan od naših najpoznatijih znanstvenika imao je veliku stvarateljsku snagu: Nikola Tesla. Vjerovao je svojim idejama, strastveno ih istraživao i razvijao, osnovao je vlastitu tvrtku te je u prosjeku prijavljivao više od jednog patenta mjesečno, a tijekom života više od 700. Zanimljivo je da je izučavao struju, koja može biti ubojita, ali nam je i jako korisna, poput naše agresije! Na kraju je osmislio sustav izmjenične struje kojim se i danas koristimo.

Neka nam bude nadahnuće!

Preporuke za gledanje

Animirani filmovi o borbi dobra i zla, u kojoj se znanost može koristiti u dobre i loše svrhe:

- *Kako je Gru ukrao mjesec (Despicable me)*, 2010., PG 6+
- *Gru na supertajnom zadatku (Despicable me 2)*, 2013., PG 6+
- *Kako je Gru postao dobar (Despicable me 3)*, 2017., PG 7+

- *Pijanist (The Pianist)*, 2002., PG 16+, film o nacističkom progonu Židova
- *Tesla*, 2007., dokumentarac HRT-a.

Kako obilježiti mjesec SIJEČANJ / prijedlog aktivnosti

Usmjereno na vještine

— emocionalne vještine prepoznavanja osjećaja, prorade osjećaja

1. Anketa "Ljutimir"

Provedite anonimnu anketu (bez da navodite imena i prezimena) i otkrijte koliko imate teškoća s ljutnjom i koliko često!

Pitanja

1. Koliko često se ljutim?

- a) jako često (više puta dnevno)
- b) često (jednom dnevno)
- c) ponekad (nekoliko puta tjedno)
- d) rijetko (nekoliko puta mjesečno)

2. Što me najviše može naljutiti?

(moguće zaokružiti više odgovora)

- a) sitnice (npr. prijatelj mi uzme kemijsku bez pitanja)
- b) kada me netko želi povrijediti ili uvrijediti (npr. kada mi kažu da sam loše odigrao/la utakmicu, kada me vrijeđaju riječima poput "glup/a si", rugaju se nekoj mojoj osobini ili ponašanju...)
- c) kada mi čine nepravdu (npr. kada me profesori krivo optuže, kada mi daju manju ocjenu nego mislim da sam zaslužio/la...)
- d) kada vidim da drugi pate ili kada netko čini zlo drugima (kada čujem nešto loše na vijestima, kada vidim da u razredu nekog zadirkuju ili zlostavljaju...)
- e) drugo _____

3. Tko me najčešće naljuti?

(moguće zaokružiti više odgovora)

- a) vršnjaci
- b) profesori
- c) roditelji
- d) braća/sestre
- e) drugi _____

4. Kako najčešće reagiram u ljutnji?
 - a) razbijam stvari
 - b) trpim u sebi i šutim
 - c) vratim istom mjerom (vrijeđam, tučem...)
 - d) pokušavam se smiriti (dišem duboko...) i onda razgovarati “hladne glave“, ali jasno dajem do znanja što me povrijedilo, naljutilo...
 - e) drugo _____

5. Opiši kako misliš da tvoja ljutnja utječe na tebe i na druge

6. U koju pozitivnu aktivnost bi mogao/la usmjeriti svoju energiju umjesto na ljutnju

Napomena nastavnicima

Nakon provedene ankete usmjerite razgovor o tome koliko su ljutnja i agresija zajedničke svima, iako se razlikujemo po tome kako ih izražavamo – netko “na van“ (riječima, razbijanjem stvari, tučnjavama...), drugi “na unutra“ (trpljenjem, šutnjom, pasivnošću, somatiziranjem i sl.). To što su zajedničke svima poručuje nam da je u ljudskoj prirodi osjećati i teške osjećaje. Napomenite kako je važno osvijestiti ljutnju (kao i druge osjećaje), ali je onda važno “uključiti“ i glavu (razum) koja će nam dati opcije kako reagirati, a tada imamo odgovornost birati naše ponašanje i suočiti se s posljedicama naših izbora.

U veljači možete nastaviti raditi na ovoj temi kroz vježbu “alternativni scenarij“ (vježba asertivnosti!) s ciljem poticanja učenika na razmišljanje kako mogu drukčije postupati kada se osjećaju povrijeđeno ili ljuto.

2. “Da sam ja Tesla“

Tesla je stalno promišljao kako unaprijediti tehniku, stvari koje pomažu ljudima bolje živjeti. Često je u tome uspijevao, zahvaljujući svojoj inteligenciji, mašti, ali i velikoj predanosti i upornosti u poslu.

Pogledajte dokumentarni film o Tesli kao nadahnuće.

Zatim razmislite jeste li već, ili biste željeli, pokušati nešto napraviti “na svoj način“, možda drukčije od ostalih?

Bilo da se radi o kuharskom receptu, o načinu učenja ili imate već razmišljanja o tome na čemu želite raditi u budućnosti?

Možete to imati kao temu za esej ili kratko opisati vaše ideje (anonymno) pa ih pročitati pred razredom kao međusobni poticaj.

Izvori

- Oxfordov rječnik
- Merriam-Websterov rječnik
- Cambridgeov rječnik
- Prolexis enciklopedija
- Freud, S. (1964.) [1933]: *Why War?*, u: The Standard Edition of the Complete Works of Sigmund Freud. vol XXII, London: Hogarth Press, str. 197–218.

VELJAČA

- 4. 2. Svjetski dan borbe protiv raka
- 11. 2. Svjetski dan bolesnika
- 11. 2. Međunarodni dan žena i djevojaka u znanosti
- 13. 2. Svjetski dan radija
- 14. 2. Sveti Valentin – Dan zaljubljenih
- 20. 2. Svjetski dan socijalne pravde
- 21. 2. Međunarodni dan materinskog jezika
- 26. 2. Hrvatski dan liječnika

Neformalni datum

- 4. 2. Dan “zahvali poštaru“

Predmetno područje

— hrvatski jezik; strani jezici, priroda i društvo, vjeronauk, građanski odgoj, sat razrednog odjela

Razumijevanje utjecaja komunikacije na stvaranje i održavanje dobrih odnosa jako je važna vještina za različita područja života: prijateljstvo, ljubav, obitelj, posao, školu... Značaj razumijevanja različitih stilova i poruka u komunikaciji postaje nam jasan kada doživimo određene nesporazume i svađe koje su posljedica različitih komunikacijskih stilova, osobnosti i socijalnih vještina. Ne znaju svi javno i jasno izraziti svoje želje, a da se ne narušavaju prava drugih. Neki će radije šutjeti nego se sukobiti s drugima, što znači da nikada neće staviti vlastite potrebe na prvo mjesto i time će zapravo postati pasivni, nevidljivi. Ponekad se nalazimo u grupi ljudi od kojih svatko komunicira na drugačiji, sebi svojstveni način, i tada nam se čini kao da svi govore nekim stranim jezikom. Ne uspijevamo se razumjeti, a upravo je to nerazumijevanje izvor brojnih problema, nesuglasica i teškoća u međuljudskim odnosima.

Dobra je vijest da se većina navedenih vještina može uvježbati! Aktivnosti jačanja socijalnih vještina uključuju različite vježbe kojima možemo popraviti vještine kao što su: primanje i davanje komplimenata, traženje pomoći, asertivnost, aktivno slušanje, pregovaranje, postizanje kompromisa, pripremanje za teške razgovore, empatija (kojom pokušavamo razumjeti perspektivnu našeg sugovornika) i slično. Pasivno reagiranje je svaka situacija u kojoj stavljam tuđe potrebe ispred svojih, a da za to nema potrebe! To se razlikuje od pomaganja osobi u nevolji, kada je potrebno

staviti vlastitu sebičnost sa strane jer pasivni ljudi drugima poručuju da njihovo mišljenje i osjećaje ne trebaju uzimati u obzir, što ne može biti ispravno rješenje ako vjerujemo da su svi ljudi jednako vrijedni. Drugi način reagiranja je dijametralno suprotan od ovog, a radi se o agresiji kojom svoje potrebe stavljamo na prvo, ali i zadnje mjesto. Agresijom, nažalost, nekad i možemo postići svoj cilj, ali uz koju cijenu?

Zlatna sredina bila bi ponašati se asertivno, odnosno pokušati pronaći ravnotežu između svojih i tuđih potreba. U kojim situacijama asertivnost možemo koristiti? Prilikom traženja vlastitih prava, izražavanja interesa i želja, odbijanja zahtjeva, suprotstavljanja nepravdi, ali i kod davanja i primanja komplimenata. Asertivnost je zlatno pravilo kod pronalaženja rješenja sukoba i rješavanja konfliktnih situacija na način da svaka strana dobije maksimalno moguće, a da se ipak postigne kompromis.

Preporuke za gledanje

- *Potruga za Dorom*, 2016., PG 6+
- *Zootopija*, 2016., PG 8+
- *Pijev život*, 2012., PG 16+
- *Veliki borci riječima*, 2007., PG 13+

Izvori

- Brajša, P. (2000.). *Umijeće razgovora*. C.A.S.H., Pula
- Pennington, D. C. (2004.) *Osnove socijalne psihologije*. Naklada Slap, Jastrebarsko

Kako obilježiti mjesec VELJAČU / prijedlog aktivnosti

Usmjereno na vještine

— emocionalne vještine prepoznavanja osjećaja, prorade osjećaja, komunikacijske vještine, pregovaranje

1. Alternativni scenariji

Uvod. Asertivnost je sposobnost da izrazimo vlastite želje i uvjerenja na pozitivan način. Ako nismo dovoljno asertivni, često ispadamo tzv. *Otirači*. Ako pretjeramo, ljudi će nas percipirati kao agresivne, kao tzv. *Šefove*. Zato težimo zlatnoj sredini – ne pro-sječnosti, nego umjerenosti i odmjerenosti!

Zadatak. Prisjetite se jedne situacije iz vlastita života, kada ste se ponašali kao otirači. Opišite tu situaciju (*što se dogodilo?*), vlastito ponašanje (*što sam napravio/napravila?*) i vlastite osjećaje (*kako sam se osjećao/osjećala?*). Nakon toga imate priliku za popravni ispit – napišite što ste sve mogli drugačije napraviti i što biste danas napravili? Sjetite se i situacije u kojoj ste postupili sasvim suprotno tome, gdje ste bili agresivni u svojim željama i stavovima. Sada imate priliku napisati alternativni scenarij – što ste mogli drugačije napraviti i što biste danas napravili?

Zaključak. Svi mi imamo zajedničke potrebe – da možemo otvoreno izreći svoje mišljenje i stavove, odbiti učiniti ono što ne želimo ili tražiti od drugih da poštuju naše vrijeme, materijalne stvari, naše tijelo, osobni prostor itd. Tu smo svi isti, međutim razlikujemo se u načinu na koji postizemo to što želimo.

Neki će svoje želje žrtvovati, drugi će ih iskazati na destruktivan način, a treći će razmišljati o kompromisnom rješenju.

Zapamtite: ne postoje samo dva izbora – “pobijediti” i dobiti ono što želimo, bez obzira na sve, ili biti “gubitnici”. Uz malo truda, svi možemo biti na dobitku!

2. Šumovi u komunikaciji

Uvod. Jeste li znali da je 21. 2. proglašen Međunarodnim danom materinskog jezika? No, je li poznavanje materinjeg jezika sugovornika dovoljno kako bi se dvije osobe uspješno sporazumjele možete provjeriti sljedećom kratkom vježbom!

Zadatak. Podijelite učenike u parove (učenik/učenica a i b). Učenici će u parovima imati zadatak, i to pred razredom, odglumiti scenarij koji im je pripremljen (ili bilo koji drugi kratki tekst od po nekoliko rečenica), s tim da će učenik a svoj dio teksta i poruka izgovarati verbalno (naglas), a učenik b neverbalno (pokretima, mimikom). Nakon toga će ostatak razreda pogađati sadržaj, odnosno poruku koja se komunicirala neverbalnim putem.

Primjer

A — Jesi vidjela moju knjigu, ne mogu se sjetiti kamo sam je stavila?

B — Koju točno?

A — Ma onu iz anatomije. Onu koju sam tebi posudila.

B — Meni?

A — Da, tebi.

B — Nisi mi je posudila!

A — Ma jesam, još prošli tjedan, zaboravila si. Možeš li je, molim te, potražiti?

B — Ok, daj mi trenutak.

A — Daj molim te, požuri. Zakasnit ću u školu.

B — Kako si nestrpljiva...

A — Zaboravi, pronaći ću je sama.

B — Čekaj, sjetila sam se gdje je!

Ili

Učenici izvlače po dva listića iz dva odvojena špila listića. Jedna skupina listića sadrži neutralne ili dvosmislene rečenice, a druga skupina različita emocionalna stanja i raspoloženja. Njihov zadatak će biti pročitati rečenicu u određenom emocionalnom tonu. Ostatak grupe pogađa zadanu emociju.

Dvosmislene rečenice	Emocije
<i>Nije mi ništa.</i>	Ponos
<i>Samo naprijed.</i>	Sram
<i>Sve je u redu.</i>	Strah
<i>Baš ti hvala.</i>	Krivnja
<i>Nema veze, ja ću.</i>	Ljutnja
<i>Moramo razgovarati.</i>	Ljubav
<i>Nisam to očekivala.</i>	Radost
<i>Jesi li sigurna?</i>	Ljubomora
<i>Jedva čekam.</i>	Ravnodušnost
<i>Jesi li čula novosti?</i>	Uzbuđenost

Zaključak. Iako možda govorimo istim jezikom kao i naš sugovornik, u svakoj komunikaciji mogući su tzv. “šumovi”, odnosno nesporazumi koji nastaju kao posljedica određenih razlika među ljudima: u dobi, znanju, iskustvu, porijeklu, raspoloženjima i emocijama itd. Kad tome pridodamo da čak 38 % informacija u komunikaciji dobivamo putem neverbalnih znakova, kao što su naglasak i intonacija, jasno nam je da komunikacija rijetko kad može biti jednostavna. O tome svjedoče i brojne narodne mudrosti, poput one da nije bitno samo što kažemo nego i kako to kažemo (pa i tko to kaže!).

OŽUJAK

- 8. 3. Međunarodni dan žena**
11.—17. 3. Dani hrvatskog jezika;
Svečana dodjela “Godišnje nagrade za novinarske radove koji promiču vrijednosti obrazovanja”
udruge Pragma
15. 3. Svjetski dan prava potrošača
19. 3. Dan očeva (u Hrvatskoj)
21. 3. Svjetski dan poezije
21. 3. Međunarodni dan borbe protiv rasne diskriminacije
24. 3. Međunarodni dan prava na istinu o teškim kršenjima ljudskih prava i dostojanstva žrtava

Neformalni datumi

- 1. 3. Svjetski dan komplimenata;**
Dan nulte stope diskriminacije
5. 3. Dan “Nauči što tvoje ime znači”
(Sjedinjene Američke Države)
20. 3. Svjetski dan pričanja priča; Međunarodni dan sreće

Predmetno područje

— hrvatski jezik; novinarske grupe; sat razrednog odjela; prevencija nasilja, biologija, psihologija

Daniel Goleman u svojoj knjizi “Emocionalna inteligencija” objašnjava svoju tezu kako čovjek na neki način ima dva potpuno različita uma, dvije inteligencije: jedna je razumska (racionalna), a druga emotivna. Emotivni mozak reagira daleko brže nego li naš razum, zbog čega svi s vremena na vrijeme ispadnemo brzopleti i nepromišljeni. Ali, on nam također omogućava neka od najljepših iskustava zbog kojih vrijedi živjeti, npr. osjećaj ponosa dok gledamo kako naša ekipa pobjeđuje na natjecanju ili doživljaj prve ljubavi. Naša dva mozga pomažu nam održavati ravnotežu, a mi se u međuvremenu zabavljamo “klackanjem” između mozga koji razmišlja i mozga koji osjeća.

Mozak koji razmišlja (“izvršni” mozak) nalazi se u prefrontalnom dijelu kore velikog mozga, odnosno u čeonom režnju. Taj dio zadužen je za rješavanje problema, upravljanje sukobima, samokontrolu, predviđanje događaja, kao i odabir između dobra ili zla. Na neki način, tu se nalazi naša savjest; ono što nas razlikuje od drugih živih bića. Upravo se taj dio najviše razvijao tijekom

P	U	S	Č	P	S	N
				1	2	3
4	5	6	7	8	9	10
11	12	13	14	15	16	17
18	19	20	21	22	23	24
25	26	27	28	29	30	31

evolucije. Naš izvršni mozak, ukoliko se organizam nalazi u ravnoteži, upravlja emotivnim mozgom, koji je zadužen za procesiranje informacija i reagiranje na emotivne sadržaje iz naše okoline, a usto nam pomaže da se kroz emotivna iskustva povezujemo s drugim ljudima, stvaramo prijateljstva i veze zasnovane na emocijama. Izvršni mozak upravlja našim emocijama preko moždanih struktura koje se skupno nazivaju limbički sustav, od kojih su za razvoj emocionalnih odgovora najvažniji dijelovi hipokampus i amigdala.

Hipokampus je dio mozga koji povezujemo s kratkoročnim pamćenjem, orijentacijom u prostoru i ponovno s emocionalnim reakcijama. Primjerice, određuje hoćemo li se udaljiti od opasnosti, pobjeći ili se pokušati suprotstaviti. Amigdala je važan alat za preživljavanje, jer obrađuje informacije koje primamo putem svojih osjetila, a zatim im daje određeno značenje i tako stvara u nama motivaciju za djelovanjem. Ako su navedena tumačenja pogrešna, osoba može nastupiti bijesno, agresivno ili impulzivno. Zajedno, oni rade na tome da si kroz emocije objasnimo svijet koji nas okružuje, a za osobe koje su jako dobre u tome obično kažemo kako su emocionalno inteligentne.

Preporuke za gledanje

- Čudo, 2017., PG 10+
- Izvrnuto obrnuto, 2015., PG 6+
- Društvo mrtvih pjesnika, 1989., PG 13+
- Kradljivica knjiga, 2013., PG 13+

Izvori

- <https://www.newharbinger.com/>
- <https://www.commonsensemedia.org/>
- <https://medium.com/>
- <http://hjp.znanje.hr/>
- <http://www.udruga-pragma.hr/obrazovanje-i-mediji/>
- Chapman, G. (2015.). *Pet jezika ljubavi*. Mozaik knjiga, Zagreb
- Milivojević, Z. (2009.). *Formule ljubavi*. Mozaik knjiga, Zagreb
- Goleman, D. (2015.). *Emocionalna inteligencija*. Mozaik knjiga, Zagreb

Kako obilježiti mjesec OŽUJAK / prijedlog aktivnosti

Usmjereno na vještine

— emocionalne vještine prepoznavanja osjećaja

1. Imenuj me!

Uvod. Znete li da je 5. 3. u Sjedinjenim Američkim Državama proglašen danom kada se uči o značenju vlastita imena? Prema Hrvatskom jezičnom portalu, ime je riječ koja služi za označavanje pojedinačnog bića, stvari, skupine; nešto što se dobiva po rođenju kao oznaka uz prezime. Brojne fraze u sebi sadrže tu imenicu: imati “ime” znači imati određeni ugled; u to ime označava razlog, poznavati nekoga “po imenu” znači poznavati ga površno, netko se može potući na mrtvo ime, a znamo i onu pjesmu: *Ljubav se zove imenom tvojim* itd.

Zadatak. Istražite porijeklo svog imena. Raspitajte se što znači, iz kojeg je jezika ili kulture poteklo ime koje nosite. Primjerice, ime Vesna znači “mladost” ili “proljeće” jer je u slavenskoj mitologiji Vesna bila boginja proljeća. Kada otkrijete značenje vlastita imena, kratko prokomentirajte slažete li se s tumačenjem i koliko vas ime dobro (ili pogrešno) opisuje. Znete li kako ste vi dobili svoje ime – po kome, tko ga je birao? Koristeći samo slova iz vlastita imena, opišite svoje najdraže osobine, nešto na što ste najviše ponosni i zbog čega se sviđate sami sebi – na taj način vaše ime može postati dobar izvor samopouzdanja.

2. Medijski znalac!

Zadatak 1. U okviru Dana hrvatskog jezika sudjelujte u ocjenjivanju novinarskih radova koji promiču vrijednosti obrazovanja. Na mrežnoj stranici Pragme <http://www.udruga-pragma.hr/obrazovanje-i-mediji/> pronaći ćete tiskane/online, radijske i televizijske priloge koji donose priče o pojedincima i organizacijama čiji rad promovira i predstavlja obrazovanje u ljepšem svjetlu. Vaš je zadatak da, uz pomoć profesora, u školi organizirate glasanje za bilo koju od navedenih kategorija (može i sve, ako imate dovoljno vremena i motivacije!) i pošaljete nam svoje glasove. Najbolje novinarske uratke ćemo nagraditi na svečanoj dodjeli nagrade, kojoj i vi možete prisustvovati!

Zadatak 2. Braća Lumiere su 19. 3. 1895. snimila prvi film, što ujedno označava začetak kinematografije. Preuzmite neku od aplikacija koja bilježi kratke isječke/fotografije iz vašeg svakodnevnog života.

nog života, kao što su *1 second everyday* ili *selfie a day* i slično, na osnovu kojih možete napraviti kratki video prikaz vašeg mjeseca. Vaše uratke možete predstaviti zajedno, na satu razrednika ili od njih napraviti modernu razrednu razglednicu!

3. Izmisli me!

Zadatak. Znete li da je 26. 3. u Sjedinjenim Američkim Državama proglašen danom kada svatko može izmisliti vlastiti praznik? Vježba koju predlažemo za obilježavanje ove kreativne ideje sastoji se u tome da učenici rade u manjim grupama (idealno do pet učenika) na osmišljavanju praznika koji bi željeli obilježavati i proslaviti u vlastitoj školi, obitelji ili zajednici.

Kompletno razrađeni plan trebao bi sadržavati odgovore na sljedeća pitanja:

- Koji je naziv praznika? Kada se obilježava (datum)?
- Koju bi pjesmu odabrali za njegovu himnu?
- Je li praznik hrvatski, europski/međunarodni ili svjetski?
- Je li to neradni dan – obvezni praznik – ili nije obavezan?
- Tko se najviše veseli tom prazniku – djeca, odrasli ili stariji?
- Kakva bi se hrana mogla pripremati taj dan?
- Kakvim aktivnostima bi ga obilježavali?

Dodatno (za one koji žele više!). Osmislite čestitku za svoj praznik. Kome biste je poslali? Koje boje prevladavaju?

Koja je poruka vašeg praznika, kakvu biste promjenu u društvu željeli postići njegovim obilježavanjem?

4. Opiši me!

Zadatak. U ožujku (1. 3.) Slavimo svjetski dan komplimentata. Na taj dan, učenici imaju zadatak razmisliti o dobrim osobinama svojih kolega iz razreda – zbog čega smatraju da imaju pravo biti ponosni na sebe. Potom te izjave (anonimno) zapisuju na papiriće koje će proslijediti učenicima kojima je poruka namijenjena. Njihov je zadatak da od prikupljenih komplimentata naprave tzv. Mapu raspoloženja (eng. *Mood board*), odnosno da na komadu tvrdog papira ili kartona zalijepe papiriće na kojima se nalaze svi komplimenti. Nastojte biti što kreativniji i ukrasiti prostor između papirića – naljepnicama, markerima, sličicama iz časopisa; dodajte svoje najdraže uspomene, fotografije i slično. Mape postavite na vama vidljivo mjesto u kući, neka to budu vaši društveni trofeji. Pokušajte barem jednom dnevno čitati komplimente svojih kolega i promatrati kako djeluju na vaše svakodnevno raspoloženje.

P. S. Sjetite se dalje proslijediti komplimente i drugima, ali i naučiti prihvaćati komplimente bez umanjivanja njihova značaja. Isto tako, možete svakodnevno bilježiti kome ste udijelili kompliment, a od koga ga primili. Po mogućnosti možete bilježiti i emocije koje doživljavate.

TRAVANJ

1. 4. Svjetski dan borbe protiv alkoholizma
2. 4. Svjetski dan autizma; Međunarodni dan dječje knjige
7. 4. Svjetski dan zdravlja
18. 4. Početak Uskrasnih praznika
21. 4. Uskrs
22. 4. Uskrсни ponedjeljak; Dan planeta Zemlje
23. 4. Svjetski dan knjige i autorskih prava
29. 4. Početak nastave nakon Uskrasnih praznika

Predmetno područje

— hrvatski jezik, biologija, psihologija

Nacionalna strategija poticanja čitanja za razdoblje od 2017. do 2022. godine, prije službenog teksta Strategije, donosi izjavu učenika 2. razreda strukovne trogodišnje škole:

“Čitanje je važno da bismo odmorili svoje stavove, ponekad ogorčene na svijet i našli drugačiju valnu duljinu i povezali se s drugačijim svjetovima i ljudima, pa tako i osjećajima“.

Strategija ističe kako su istraživanja pokazala da bolja čitalačka pismenost znači veću vjerojatnost za nastavak školovanja do 21. godine života, da je čitalačka pismenost pretkazivač profesionalne karijere (bolji od školskih ocjena), da pozitivno utječe na odnos prema studiranju, da je povezana sa sklonošću cjeloživotnom učenju i sa sudjelovanjem u društvu i političkim djelovanjem, da je važna za pojedinca, ali i za gospodarski rast zemlje, te da stupanj pismenosti utječe na kvalitetu rada, mobilnost, zapošljavanje, kasnije usavršavanje i na širu participaciju u civilnom društvu.

Organizatori nacionalne kampanje za promicanje čitanja naglas djeci od rođenja “Čitaj mi“ (Hrvatsko knjižničarsko društvo – Komisija za knjižnične usluge za djecu i mladež, UNICEF, Hrvatsko pedijatrijsko društvo, Hrvatsko čitateljsko društvo, Hrvatska udruga istraživača dječje književnosti, Hrvatsko logopedsko društvo) na mrežnim stranicama <http://www.citajmi.info> donose preporuke knjiga primjerenih određenoj dobi djeteta, kao i niz znanstvenih činjenica vezanih uz glasno čitanje djeci, npr. da glasno čitanje stavlja knjige u središte pažnje te ih predstavlja kao izvore ugodnog, vrijednog i uzbudljivog iskustva; djeca, koja od najranije dobi nauče vrijednost knjiga, najčešće postanu vrsni samostalni čitatelji; glasno čitanje pomaže djeci povezati ono što vide, čuju i pročitaju; glasno čitanje odraslih djeci proširuje dječji vokabular

i proširuje njihovo opće znanje; glasno čitanje omogućuje djeci maštanje o ljudima, mjestima, vremenima i događajima koje nisu upoznali ili doživjeli i dr.

Preporuke za gledanje

- *Ferdinand*, 2017., PG 6+
- *Hugo*, 2011., PG 11+
- *Dragi glupi dnevniče (Dear Dumb Diary)*, 2013., PG 6+
- *The Namesake*, 2006., PG 14+

Izvor

<http://www.citajmi.info>

Kako obilježiti mjesec TRAVANJ / prijedlog aktivnosti

Usmjereno na vještine

— čitalačka pismenost, komunikacijske vještine

Knjige koje su obilježile moje...

Neke su knjige snažno obilježile pojedino životno razdoblje djece i mladih – možda su im junaci knjiga bili uzori ili su zbog njih odlučili baviti se određenim sportom, upisali su se na zbor, novinarsku grupu škole ili glumačku školu? Knjige utječu na stavove djece i mladih, a glasno čitanje – od rođenja djeteta – utječe i na povezanost roditelja i djece. Vježbu “Knjige koje su obilježile moje...” možete provesti na razrednoj ili predmetnoj nastavi. Oni učenici koji još nemaju “svoju” knjigu ili koja još nije obilježila njihov život – možda će zahvaljujući ovoj vježbi dobiti nove ideje ili – kao što učenik u Strategiji kaže – pronaći “svoju valnu dužinu”. U predmetnoj nastavi nastavnici mogu preporučiti knjige koje govore o životu znanstvenika, njihovim otkrićima, jakim i slabim stranama ljudske povijesti i odluka koje su donesene. Knjižničari mogu biti od velike pomoći u provedbi ove vježbe, savjetujte se s njima!

Uputa. Nastavnik daje uputu učenicima da zajedno s roditeljima razgovaraju o knjigama (ili slikovnicama) koje su čitali u ranom i predškolskom razdoblju. Koje su to knjige bile (naslovi, odnosno teme) i kako su tada njihova djeca reagirala na njih, npr. postoje li neke izreke ili mudre misli kojih se i dalje sjećaju; pjevaju li neke pjesme koje su im ostale u sjećanju i u kojim se trenucima prisjećaju tih tekstova? Učenici s nastavnicima kratko razgovaraju o iskustvima čitanja s roditeljima, a zatim pišu svoju rang-listu knjiga. Nastavnici potiču učenike da objasne zašto su upravo te knjige na njihovoj rang-listi i zašto bi ih preporučili drugima, npr. koja je poruka knjiga; što drugi mogu saznati čitajući tu knjigu; kako bi predstavili knjigu osobama koje i nisu sklone čitanju knjiga? Od izjava učenika izradite razredni ili školski plakat kako bi i drugi mogli dobiti inspiraciju!

Ovu vježbu možete prijaviti i za kampanju “Čitaj mi” putem mrežne stranice <http://www.citajmi.info/događanja/prijavi>.

SVIBANJ

1. 5. Međunarodni praznik rada
3. 5. Svjetski dan slobode medija
9. 5. Dan Europe i Dan pobjede nad fašizmom u Europi
11. 5. Svjetski dan pravedne trgovine (druga subota u svibnju)
13. 5. Majčin dan (u Hrvatskoj) (druga nedjelja u svibnju)
15. 5. Međunarodni dan obitelji
17. 5. Svjetski dan telekomunikacije i informatičkog društva
19. 5. Svjetski dan poduzetnica
22. 5. Završetak školske godine za maturante
30. 5. Dan Hrvatskoga sabora

Neformalni datum

svibanj — nacionalni mjesec samopouzdanja adolescenata u Sjedinjenim Američkim Državama

Predmetno područje

— ekonomija, matematika, marketing, poduzetništvo

Tko je poduzetnik?

Osoba koja organizira i upravlja poslovima te prihvaća rizik kako bi ostvarila profit. Netko tko uoči priliku i stvori nešto ni iz čega, netko tko odluči pokrenuti posao. Poduzetnik je svatko tko razumije razliku između prepreke i prilike i uspije iskoristiti oboje.

Svatko od nas ima svoju ulogu u društvu. Učenici usvajaju znanja, profesori poučavaju, radnici nastoje ostvariti ciljeve poduzeća, menadžer osmišljava strategije uspjeha tvrtke, dok poduzetnici povezuju sve navedene dionike u nastojanju da mijenjaju zajednice i čitava društva. Oni moraju imati cijeli niz različitih vještina, znanja i kompetencija, ali usto posjedovati i određene karakterne osobine, kao što su optimizam, vizionarstvo, smisao za rukovođenje ljudima, karizmu, upornost, spremnost preuzimanja rizika, toleranciju neizvjesnosti i frustracije, spremnost na postizanje kompromisa i slično. Poduzetničke ideje trebaju biti inovativne i kreativne te pružiti nove načine zadovoljenja potreba tržišta, otkriti bolje i efikasnije metode poslovanja, stvoriti proizvode koje konkurencija nema te kontinuirano raditi na unaprjeđivanju proizvodnog procesa i krajnje usluge za korisnike. Ideja je samo početak poduzetničkog djelovanja – nju treba pomoću vještina provesti u djelo, što znači dovesti je na tržište i tamo provjeriti njezinu kvalitetu.

P	U	S	Č	P	S	N
		1	2	3	4	5
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30	31		

Kako bi se došlo do ideje za poduzetnički pothvat, osoba može koristiti različite metode ili pristupe. Primjerice, tzv. *Brainstorm* ili "Oluja ideja", jedan je od načina kako u kratkom vremenu proizvesti što je više moguće ideja, od koji neke mogu biti posve neobične ili izvan okvira. Ovu metodu osmislio je Alex F. Osborn, stručnjak za oglašavanje. Izvodi se u manjim grupama (5–20 osoba), pa omogućava ljudima čuti druga mišljenja i početi razmišljati na drugačiji, nekonvencionalan način. Grupe za "Oluju ideja" mogu činiti stručnjaci, ali i laici.

Osnovna pravila za ovakvu vrstu produktivne zabave su:

- bez kritiziranja i ruganja – niti jedna ideja nije besmislena i svaka je vrijedna razmatranja
- kvantiteta prije kvalitete – više je više i bolje, jer je cilj smisliti jako puno ideja o kojima se tek kasnije može razmišljati i birati najbolja opcija
- nije važno tko ni kada – se sjetio neke ideje, tko ju je nadogradio ili smislio neku sličnu ideju, važan je grupni rad i uspjeh tima.

Preporuke za gledanje

- *Skrivene junakinje*, 2016., PG 10+
- *Knjiga života*, 2014., PG 7+
- *I.O.U.S.A.*, 2008., dokumentarni film, PG 12+
- *Osnivač*, 2016., PG 13+

Izvori

- <https://www.boardofinnovation.com/>
- <https://www.mindtools.com/>
- <https://burza.com.hr/portal/sto-je-brainstorming/1407>
- <http://www.poslovnaucinkovitost.eu/kolumne/poslovanje/978-pravila-igre-brainstorminga>
- Brown, Rupert (2006.). *Grupni procesi*. Naklada Slap, Jastrebarsko
- Stiglitz, J. E. i Charlton, A. (2008.). *Pravedna trgovina za sve*. Poslovni dnevnik i Masmedia

Kako obilježiti mjesec SVIBANJ / prijedlog aktivnosti

Usmjereno na vještine

- komunikacijske vještine, upravljanje timovima, upravljanje stresom i vremenom, emocionalne vještine

1. Kodiranje

Zadatak. Budući da se u svibnju slavi Svjetski dan lozinki, koje nam služe za zaštitu osobnih podataka i čuvanje privatnosti, predložimo da s kolegama iz razreda (ili prijateljima iz susjedstva) osmislite vlastitu abecedu, tajni jezik ili čak samo nekoliko kodnih riječi ili znakova pomoću kojih ćete moći komunicirati neke osnovne poruke, kao što su: gladan sam, spava mi se, tužan sam, sretan sam, druženje nakon škole. Jednako kao što smo naviknuli komunicirati svoje emocije, stanja i ponašanja putem tzv. *Emotikona*, možemo vježbati i vlastitu kreativnost izmišljanjem drugačijih metoda komunikacije. Pokušajte u svoj krug ljudi koji će biti upoznat s tajnim jezikom uvesti što više osoba do kojih vam je stalo, a do kraja školske godine možete raditi na proširenju vlastita rječnika.

Napomena. Ova je vježba primjerenija za učenike osnovnih škola.

2. Moja SWOT analiza

Uvod. Nitko nas ne poznaje toliko dobro kao što mi poznajemo sami sebe, svoje slabosti i vrijednosti. Važno je imati dovoljno snage i sposobnosti da analiziramo vlastite snage, ali i područja u kojima se trebamo razvijati i poboljšavati.

Na taj ćemo način lakše i preciznije prepoznati prilike i mogućnosti koje nam stoje na raspolaganju, ali i predvidjeti probleme koji se mogu javiti u budućnosti. Da bi ta analiza bila točna, moramo biti maksimalno iskreni i kritični prema samom sebi, a krajnji rezultat iskoristiti kako bismo napredovali. Na taj način rastemo i razvijamo se. SWOT analiza pomaže profesionalnom, ali i osobnom razvoju. Njezina kratica nastala je od engleskih riječi *Strenght* (snaga, vrlina, prednost), *Weakness* (slabost, nedostatak, mana), *Opportunity* (prilika, mogućnost), *Threat* (prijetnje, prepreke).

Zadatak. Vaš je zadatak napraviti SWOT analizu – sebe; dakle, opisati se u terminima svojih vrlina i dobrih strana, nekih slabosti kojih ste svjesni i željeli biste raditi na njima, zatim na mogućnostima koje vam se u ovom trenutku pružaju i konačno, osvrnuti se na neke objektivne prepreke koje vas sprječavaju da pos-

tignete vlastite ciljeve. Alternativno, možete napraviti SWOT analizu cijelog razreda. Pokušajte se dosjetiti odgovora na pitanja: po čemu je vaš razred dobar (ili najbolji), poseban – to su vaše snage. Zatim, što vam nedostaje, u čemu ste slabi – tu leže vaše slabosti. Isto tako, koje vam se mogućnosti pružaju, imate li priliku nešto postići zajedno, možda prijaviti se na natjecanje ili nagradnu igru – to su vaše mogućnosti.

I konačno, imate li neku objektivnu prepreku zbog koje se ne možete razvijati onako kako biste željeli (nedostatak opreme, udaljenost od većeg grada itd.) jer su to prijetnje, odnosno teškoće koje vas opterećuju ili pak očekuju u budućnosti.

3. “Oluja ideja”

Uvod. Liberalizacija trgovine produbila je razlike među razvijenim i manje razvijenim zemljama diljem svijeta.

U ovom stoljeću posebno se razvija svijest o društvenoj odgovornosti za probleme siromaštva, gladi i bolesti, zbog čega su pokrenute brojne inicijative za pomoć zemljama u razvoju, pa tako 16. 5. obilježavamo Svjetski dan pravedne trgovine. Cilj je pravedne trgovine borba protiv nepravednog trgovinskog sustava koji štiti interese razvijenih i bogatih, na štetu siromašnih.

Prekomjerna liberalizacija šteti društvenoj ravnoteži i pravednosti, zbog čega je danas načelno prihvaćen konsenzus o tome kako je pomoć nerazvijenima važna za sve. Inicijativa za pravednu trgovinu bori se za jednake uvjete u trgovini za sve, povećanje standarda i radnih uvjeta proizvodnje, brigu o radnicima u manje razvijenim zemljama, jačanje lokalnog gospodarstva, promicanje marginaliziranih proizvođača i sprječavanje trgovinskog monopola te omogućavanje jednakih uvjeta svima i održivost gospodarstva.

Zadatak. Potraži na internetu primjer proizvođača koji promoviraju pravednu trgovinu, tzv. “*fair trade*”.

Što im je zajedničko, kako biste opisali njihovo poslovanje, poslovnu etiku, ciljeve i strategije poduzeća?

Zatim, metodom “Oluje ideja” (tzv. *Brainstorm*) pokušajte naglas razmišljati o potencijalnim načinima rješavanja problema pravedne trgovine u svijetu. Voditelj prije početka daje upute svim članovima grupe, objasni ukratko temu i pravila iznošenja prijedloga među sudionicima.

On koordinira tijek vježbe te se brine za ugodnu atmosferu u kojoj svi sudionici mogu bez straha iznositi svoja mišljenja.

Svi prijedlozi se na kraju analiziraju, sažimaju i koriste za donošenje mišljenja, odluka i zaključaka.

4. Poduzetnički festival

Zadatak. U razredu organizirajte dodjelu poduzetničkih nagrada nalik na poznatu filmsku manifestaciju – dodjelu nagrade Oscar. Odaberite neparan broj učenika koji će “sjediti” u ocjenivačkoj komisiji, a zajedno odaberite kategorije koje planirate nagraditi i predložite učenike za koje smatrate kako zaslužuju biti u pojedinim kategorijama. Broj kategorija prilagodite veličini razreda i vremenskom ograničenju. Primjerice, neke od kategorija mogu se odnositi na to koji je učenik najštedljiviji, najkreativniji, najuporniji, najoptimističniji ili za kojeg je učenika najvjerojatnije da će postati poduzetnik/glumac/profesor/policajac itd. Bit će zanimljivo čuti kako vas vaši kolege vide sada, ali i u budućnosti!

LIPANJ

5. 6. Svjetski dan zaštite okoliša
 7. 6. Dan hrvatske diplomacije
 12. 6. Svjetski dan borbe protiv dječjega rada
 14. 6. Završetak školske godine
 20. 6. Tijelovo; Svjetski dan izbjeglica
 21. 6. Svjetski dan glazbe
 22. 6. Dan antifašističke borbe
 25. 6. Dan državnosti Republike Hrvatske
 26. 6. Međunarodni dan borbe protiv zlouporabe droga

Neformalni datumi

1. 6. Dan lijepih riječi
 8. 6. Dan najboljih prijatelja
 15. 6. Dan fotografije prirode
 16. 6. Svjetski dan žongliranja
 18. 6. Međunarodni dan piknika; Međunarodni dan panike
 19. 6. Dan za šetnju i odmaranje
 21. 6. Dan dnevne svjetlosti
 29. 6. Dan fotoaparata

Predmetno područje

— sat razrednog odjela, biologija, tjelesna i zdravstvena kultura, priroda i društvo, psihologija

Priroda, sunce, odmaranje, slobodno vrijeme, aktivnosti u kojima uživamo... neke su od asocijacija koje nam se javljaju u ovom predljetnom razdoblju. Odmah primjećujemo kako nam se raspoloženje popravlja. Odmor je toliko važan da se smatra jednim od znakova blagostanja. Naravno ne nužno, ali u riziku od siromaštva može biti netko tko si ne može priuštiti tjedan dana odmora izvan vlastita doma! Zakon o radu propisuje da radnici moraju imati osigurano barem četiri tjedna godišnjeg odmora, od čega dva tjedna u neprekidnom trajanju. Normalno je da ne možemo samo raditi, biti ozbiljni i produktivni (računa se i pohađanje škole!). Povremeno imamo potrebu "odvojiti" se od onoga što radimo, odmoriti i tijelo, psihi i duh, "napuniti baterije" da bismo kasnije opet mogli svježi prionuti poslu. Osim godišnjeg odmora, treba nam i nekoliko manjih i duljih odmora tijekom dana (kao i san) od oko 8 sati dnevno te tjedno (najčešće) dva slobodna dana.

Odmarati se možemo pasivno ili aktivno, sami ili u društvu, konstruktivno ili destruktivno (previše igranja igrice). Nekada nam odgovara samo ležati i ne raditi ništa, ali – složiti ćete se – to nam brzo dosadi i imamo potrebu odmarati se aktivno: tako da nam se događa nešto novo, zanimljivo i uzbudljivo ili smo s dragim osobama. Naš mozak i tijelo imaju i u odmoru potrebu da se nešto događa, da su zaposleni, ali na drukčiji način nego kada radimo ili učimo. Tada se u našem tijelu otpuštaju tvari i kemijski spojevi (hormoni, neurotransmiteri) koje nam daju osjećaj zadovoljstva, opuštenosti, odmora. Takvim aktivnostima sprječavamo ozbiljna stanja koja nam mogu pokvariti kvalitetu života: umor, stres, zabrinutost, frustraciju i druge teškoće mentalnog zdravlja, ali i fizičke bolesti. Ne izbacimo li stres i teške osjećaje "izvan tijela", oni dugoročno čine štetu našem tijelu u obliku neke lakše ili teže bolesti (boli nas trbuh, raste nam tlak, šećer...). Kako biti pozitivno aktivan u slobodno vrijeme (ali zašto ne i u školi ili dok radimo)? Jedan od načina je boravak u prirodi koja neminovno pozitivno utječe na svakoga (i besplatno je!): šetnja, planinarenje, piknik, igre u prirodi, traženje savršene fotografije na otvorenome, druženje s najboljim prijateljima (...) i možemo se osjećati najsretnijima na svijetu!

Preporuke za gledanje

Animirani filmovi o očuvanju prirode, dobru i zlu:

- Čuvari šume (*Epic*), 2013., PG 6+
 — Čudesna šuma, 1986.
 — Ledeni doba (*Ice Age*), 2002.–2011., PG 6+
 — Moj prijatelj Willy (*Free Willy*), 1993., PG 6+, film o prijateljstvu dječaka i kita
 — The Last Song, 2010., PG 11+, film o praznicima, obitelji i prvoj ljubavi
 — Mr. Bean na praznicima (*Mr. Bean's holidays*), 2007., PG 6+, zabavni film o praznicima

Kako obilježiti mjesec LIPANJ / prijedlog aktivnosti

Usmjereno na vještine

— razvijanja pozitivnih osjećaja, pozitivnih odnosa, pozitivnog razmišljanja; relaksacija i opuštanje

1. “Naj fotka“

Dogovorite natjecanje u fotografiranju, pod uvjetom da su fotografije nastale u prirodi. Mogu to biti fotografije s nekog obiteljskog ili razrednog izleta, sata održanog u prirodi (terenska nastava), druženja s prijateljima ili s neke vaše aktivnosti nasamo (važno da se dobro sjećate te aktivnosti ako birate stariju fotografiju). To mogu biti fotografije detalja iz prirode, životinja ili ljudi. Ispišite ili razvijte fotografije (A4 formata) koje možete izložiti u razredu i birajte najbolju. Dok ih predstavljate razredu, opišite kako ste se osjećali u tim trenucima u kojima je fotografija nastala, zašto je taj pohod u prirodu bio organiziran, što pamtite s njega i zašto.... Tako ćete skupiti puno pozitivnih osjećaja i doživljaja, “oaze sreće“ koje nam pružaju posebnu čar i odmor između svakodnevnih aktivnosti; razgovor može biti poticaj da s vremena na vrijeme organizirate slične aktivnosti i posjetite mjesta koja su posjetili drugi vaši kolege ili ćete jednostavno postati svjesni vrijednosti prirode i poželjeti što češće u njoj boraviti i čuvati je!

2. Tajna prijateljstva

Pročitajte ulomak iz *Malog princa* u dijelu gdje princ susreće lisicu i ona mu odaje tajnu. Zatim tražite učenike da na trakicu papira napišu što misle da je za njih tajna prijateljstva. Te papire spojite ljepilom u lanac i objesite u razredu.

3. Nastava u prirodi

Provedite dio nastave na otvorenome za koju izaberite aktivnosti usmjerene prijateljstvu i povezivanju učenika:

— Možete odigrati neke stare igre poput skakanja u vreći i sl. i pritom se dobro zabavite. Napravite članak o tome, potkrijepljen kvalitetnim fotografijama, video snimkama, intervjuima s nastavnicima i učenicima s posebnim osvrtom na to kako ovakve aktivnosti utječu na vaše odnose, razredno zajedništvo, doživljaj škole...

— *Human bingo*. Svaki učenik dobije tablicu sa zadatkom da pronađe šest različitih osoba koje odgovaraju pojedinoj “kućici“ u tablici. Pobjednik je onaj koji prvi ispuni sve kućice (v. prilog na

sljedećoj stranici). Aktivnost je dobra za bolje međusobno upoznavanje, a usput za razgibavanje i razbuđivanje jer se učenici moraju kretati u prostoru.

— *Što nam je zajedničko?* Učenike podijelite u manje grupe i odredite broj (npr. pet) koji će im zadati koliko toga zajedničkog moraju pronaći – dakle, što svatko od njih ima (npr. osobine, stvari, iskustva...). Aktivnost je osobito dobra u povezivanju učenika različitih socio-ekonomsko-kulturnog podrijetla.

— *Igra povjerenja*. Učenike podijelite u manje grupe, a jednom učeniku u svakoj grupi se stavi povoj na oči. Zadatak ostalih u grupi je da ga vode kroz (prirodne ili postavljene) prepreke u prostoru.

Izvori

- Državni zavod za statistiku, www.dsz.hr
- De Saint-Exupery, A. (2004.). *Mali princ*. Mozaik knjiga, specijalno izdanje za Večernji list, Zagreb
- Healthline Media, pristupljeno s <https://www.healthline.com/health/parenting/friendship-activities#5>
- Pliva zdravlje, pristupljeno s <https://www.plivazdravlje.hr/aktualno/clanak/20412/Prehrana-prema-emocijama.html>
- Zakon o radu, NN 93/14, 127/17

Prilog

Primjer tablica "human bingo"

Pronađi nekog tko...

... voli pisati priče / sastavke / pjesme	... voli trčati	... želi završiti fakultet
... zna nešto skuhati	... zna lijepo crtati	... čita dnevne novine

Pronađi nekog tko...

... nikad ne kasni	... želi biti poduzetnik	... zna svirati instrument
... zna pažljivo slušati druge ljude	... dobro pjeva	... je dobar u odnosima s drugima

Pronađi nekog tko...

... zna dobro pregovarati	... se često smije	... voli čitati knjige
... je optimist (vjeruje da će sve biti dobro!)	... zna dobro organizirati vrijeme	... pomaže drugima

Bilješka mjeseca RUJNA

Bilješka mjeseca PROSINCA

Bilješka mjeseca LISTOPADA

Vrijeme za predah

Bilješka mjeseca STUDENOGA

Bilješka mjeseca SIJEČNJA

Bilješka mjeseca VELJAČE

Bilješka mjeseca SVIBNJA

Bilješka mjeseca OŽUJKA

Bilješka mjeseca LIPNJA

Bilješka mjeseca TRAVNJA

Vrijeme za predah

Iz recenzija

Uvijek aktualna Pragma putem kalendara “Neopisivo!” nastavlja ustrajno i stručno s poticanjem učitelja, nastavnika, odgajatelja, stručnih suradnika na odgojni rad s djecom i mladima. Ovogodišnji kalendar usmjeren je osnaživanju građanskih kompetencija djece i mladih, a označene su i međupredmetne korelacije pojedinih nastavnih predmeta s predloženim temama čime se potiče ugradnja određene teme u više nastavnih predmeta i iz više perspektiva, što je usklađeno s težnjama odgojno-obrazovnog sustava u izgradnji *Škole za život*. Ponuđenim sadržajima osvještava se značaj svih naših djelovanja, potiče se razvoj proaktivnosti, suradnja i kvalitetna komunikacija, poučava tehnike samozastupanja uz uvažavanje različitosti. Mlade se potiče na promišljanje o temama koje su nekima neupitne, a čime ih se usmjerava prema razumijevanju i uvažavanju drugačijih. Obradene su teme po mjesecima te ponuđene razrađene aktivnosti usmjerene razvoju nekih važnih kompetencija koje mogu pomoći osobnom rastu i razvoju mladih tijekom školovanja, a ukoliko ih mladi usvoje, mogu biti izuzetno korisne u kasnijim životnim izazovima. Ovisno o zahtjevnosti teme, neki su tekstovi usmjereni stručnjacima i podloga su za uvod u ponuđene aktivnosti kojima se tema obrađuje. U kalendaru “Neopisivo!” nalaze se i preporuke za gledanje određenih filmova uz koje su navedene oznake za rangiranje filmova prema sustavu Američke filmske asocijacije (MPAA), a koje daju orijentir o primjerenosti sadržaja filma dobi publike i načinu gledanja (npr. samostalno, uz roditelja/odgajatelja...).

Kalendar “Neopisivo!” prepoznaje vrijeme u kojem učenici žive i izazove u koje su uronjeni. Motivira ih uvažavajući njihove navike, na njih se diskretno i stručno nadograđuje te pomaže odgojno-obrazovnim djelatnicima u vođenju učenika prema usvajanju i razvoju životno važnih kompetencija.

Vjerujem da će kalendar “Neopisivo!” pronaći svoje mjesto u mnogim školama i učeničkim domovima te dati doprinos zdravijem odrastanju mladih.

Alma Rovis Brandić, mag. socijalne pedagogije

Ovogodišnji, šesti zaredom, Pragmin školski kalendar prigodnog je naziva “Neopisivo!”. Odabirući upravo ovaj naziv za, rekli bismo jedan sasvim uobičajen školski alat, autori kalendara kao da su željeli prenijeti snagu osjećaja ponosa, radosti i optimizma, (a nakon ustrajnog i napornog rada koji je završio trijumfalnim uspjehom), iz športskog u odgojno-obrazovni prostor.

Kalendar, sa svojim starim, ali i novim temama, podtemama i vježbama, uz mogućnost za usvajanje novih znanja, vještina, stavova te svojim preporukama za filmove, može biti svojevrsna “priprema” za razne uloge koje će mladi imati kasnije, u odrasloj dobi.

“Neopisivo!” skreće pozornost na međunarodno priznate dane kojima se obilježavaju vrijednosti, kako svjetske zajednice tako i naše, poput: demokracija, mir, nenasilje, tolerancija, ljubaznost, vjerske slobode, mentalno zdravlje i dr., kao i na napore koje ulaže(mo) u borbu protiv korupcije, siromaštva, ovisnosti, dječjeg rada i još brojne druge. Ovo su teme koje češće ne nalaze dovoljno mjesta u redovnom nastavnom planu i programu i kojima se uobičajeno više posvećuju odrasli nego mladi. Stoga su ih autori nastojali približiti mladima kao jednostavan, nenametljiv, kroz igru i vježbu lako prihvatljiv, “školski program”. Odabirući kreativan, dinamičan i optimističan pristup ozbiljnim temama, autori potiču mlade kako bi već u ranoj dobi, informirani i senzibilizirani, kritički razmišljali, vršili, kako za sebe tako i za druge, korisne i svrshodne, odgovorne odabire, kako bi bolje razumjeli suvremene društvene izazove te sami postali promicatelji i akteri društvenog razvoja.

Raznovrsnost, širina i ozbiljnost tema nastavnicima, stručnim suradnicima i profesorima olakšava njihovu primjenu i usklađivanje s nastavnim planom i programom, programom građanskog odgoja i obrazovanja ili pak, izvannastavnim aktivnostima. Autori zatim predlažu aktivnosti kojima se može obilježiti određeni dan ili mjesec, način provođenja konkretne vježbe, ankete ili zadatka jasno je opisan, a završavaju preporukom za gledanje određenog filma, uz koji se navodi i oznaka za rangiranje filma (po sustavu Američke filmske asocijacije kako bi se odredilo je li sadržaj filma prigodan za pojedinu dob publike).

Prilagođavajući i stalno unaprjeđujući sadržaj ovog alata u prethodnih pet školskih godina, Pragma je svojim šestim kalendarom još jednom potvrdila njegovu vrijednost kao inovativno, proaktivno i nesebično sredstvo kojim pomaže učiteljima, nastavnicima i stručnim suradnicima u ostvarenju njihovog cilja – obrazovati i odgojiti zdravu, zrelu, odgovornu mladu osobu. Upravo ovaj potonji – pomoć u oblikovanju mladih ljudi zdravog osobnog rasta i razvoja – nalazim kao najveći, gotovo nemjerljiv, Pragmin doprinos.

mr. sc. Roberta Brusić Pavičić, socijalna pedagoginja

Evaluacija primjene kalendara

Molimo vas da ispunjavanjem Evaluacijskog upitnika o primjeni Školskog kalendara 2018./2019. ocijenite Kalendar i doprinesete poboljšanju kvalitete idućeg školskog kalendara!

Ispunjeni upitnik možete dostaviti Pragmi tako da ga fotografirate i fotografiju pošaljete:

- e-poštom na: pragma@udruga-pragma.hr
- faksom na broj: 01 7789 951.

Evaluacijski upitnik o primjeni Školskog kalendara 2018./2019. udruge Pragma

1. Podaci o primjeni Kalendara

Vrsta odgojno-obrazovne ustanove:

osnovna škola — srednja škola — učenički dom

Županija odgojno-obrazovne ustanove:

Broj stručnjaka (učitelja, nastavnika, odgajatelja, stručnih suradnika) koji su koristili Kalendar:

Broj aktivnosti provedenih na temu Kalendara:

Broj sudionika (djece, roditelja) obuhvaćenih aktivnostima:

Jeste li u radu s učenicima koristili uvodni tekst i vježbe (u odnosu na vlastite osmišljene aktivnosti):

ništa — malo — donekle — puno

2. Ocijenite korisnost Kalendara

Sadržaj potiče razvoj vještina (građanskih, komunikacijskih, socijalnih, životnih...) kod djece:

1 — 2 — 3 — 4 — 5

Uvodni tekstovi primjenjivi su za rad s učenicima:

1 — 2 — 3 — 4 — 5

Vježbe su primjenjive u radu s učenicima:

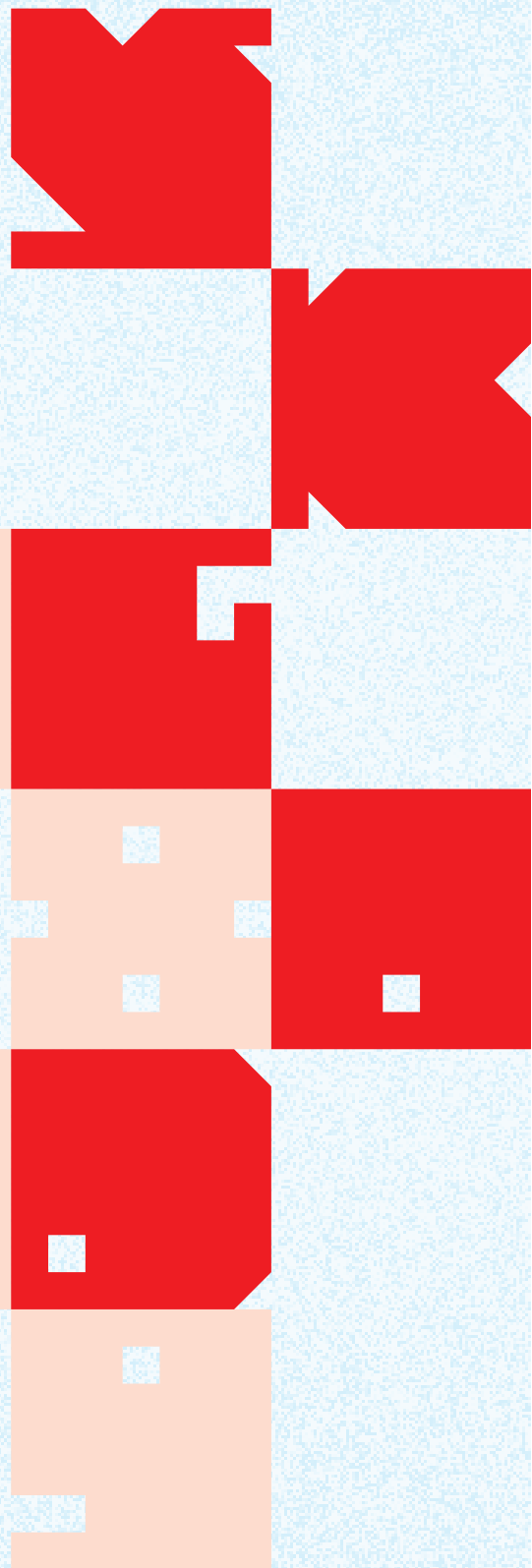
1 — 2 — 3 — 4 — 5

3. Koje teme/aktivnosti iz Kalendara ste obradili s učenicima?

4. Koje su povratne informacije učenika, kakav utjecaj su aktivnosti imale na učenike?

5. Vaše primjedbe, prijedlozi i preporuke za poboljšanje Kalendara:

6. Kalendar bih preporučio/—la kao koristan edukativni materijal u odgojno-obrazovnim ustanovama: DA — NE

www.udruga-pragma.hr

ISBN 978-953-56088-9-9